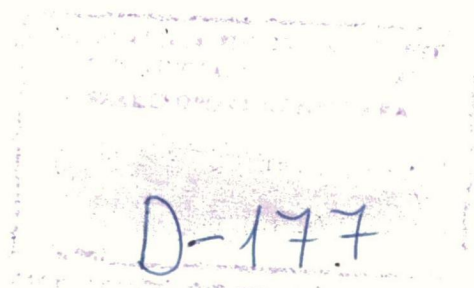

TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLÁT VÉGZETT
FIATAL TANÁROK
TÁRSADALMI-KÖZÉLETI TEVÉKENYSÉGE

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

IRTA:

Dr. BEREZ ÁRPÁDNÉ

SZEGED

1978

TARTALOM

Oldal

BEVEZETÉS

A pedagógusok közéleti aktivitásának társadalmi jelentősége

1. A vizsgálat általános jellegű bemutatása

1.1. A felmérés célja	5
1.2. A felmérés szervezési munkái	7
1.3. Az összegyűjtött dokumentumok feldolgozásának módja	9

2. A vizsgálat kiértékelése

2.1. A felmérésben résztvevő pedagógusok általános jellegű bemutatása	10
2.2. Volt hallgatóink társadalmi-közéleti aktivitásának változása a tanulmányok időszakában és a munkába lépés után ...	14
2.3. <u>A társadalmi-közéleti tevékenység kapcsolata a munkába lépés előtti környezeti hatásokkal</u>	
2.3.1. A családi környezet hatása	17
2.3.2. A tanulmányok alatti életkörülmények hatása	22
2.3.3. A főiskolai tanulmányok alatt, szervezett keretek között nyert hatások, szerzett élmények befolyása a végzés utáni társadalmi tevékenységre	26

2.3.4. A főiskolai tanulmányi munka és a közéleti tevékenység kapcsolata	31
2.4. <u>A tanulmányok alatt végzett közéleti tevékenység jellege és indítékai ...</u>	32
2.5. <u>A vizsgálatban résztvevő pedagógusok társadalmi-közéleti tevékenysége a főiskola elvégzése után</u>	
2.5.1. Pedagógusaink tömegszervezeti tagsága és társadalmi-közéleti funkciói	38
2.5.2. Pedagógusaink közéleti, társadalmi munkájának helye és jellege	40
2.5.3. A tanár és tanítvány kapcsolata a társadalmi-közéleti munkában	43
2.6. <u>Milyen aktuális tényezők befolyásolják a főiskola elvégzése után pedagógusaink társadalmi tevékenységét?</u>	
2.6.1. A munkaviszonyban töltött évek száma	45
2.6.2. A családi helyzet hatása	48
2.6.3. A munkakörülmények hatása ...	53
2.6.4. A munkahelyi és társadalmi szervek szerepe	70

2.6.5. A szaktárgy, az ismeretter- jesztés és a továbbképzés jelentősége	78
2.6.6. Az egyéni személyes tulajdon- ságok szerepe	84
3. <u>A társadalmi aktivitás fokozásának lehető- ségei</u>	
3.1. A főiskolai oktató-nevelő munka ten- nivalói a hallgatók közéleti munkára nevelése területén	87
BEFEJEZÉS	91
IRODALOM	92

IV.

Köszönetet mondok Dr. Ágoston György tanszékvezető egyetemi tanárnak, a neveléstudományok doktorának, aki munkámat irányította és a dolgozat elkészítése során értékes tanácsokkal látott el.

B E V E Z E T É S

A PEDAGÓGUSOK KÖZÉLETI AKTIVITÁSÁNAK TÁRSADALMI JELENTŐSÉGE

Az emberiség történelmének folyamán még egyetlen korszakban sem fejlődött a tudomány és technika olyan gyors ütemben, mint napjainkban. A tudomány eredményei valóságos forradalmat idéznek elő korunk életében. A termelési folyamatok egyre fokozódó automatizálása a szocialista társadalomszervezés feltételei között, alaposan megváltoztatja az emberi munkatevékenység jellegét. A termelésben töltött heti munkaidő csökkenésével kellő szabad idő marad az ember különféle más, mindenekelőtt alkotó jellegű tevékenységére, valamint a sport és a pihenés számára is /1/.

A tudományban, termelésben bekövetkezett hatalmas fejlődést azonban nem követi általánosan a szocialista életforma kialakulása. A családok többségében emelkedik az életszinvonal, de az anyagi biztonság nem mindig párosul a szocialista tudattal. Az életmódban még sokfelé megnyilvánulnak a kispolgári nézetek és szokások.

A szocialista munkaerőkölcs kifejlesztése, a munka utáni szabad idő hasznos tartalommal telítése - főleg a dolgozók széleskörű, sokrétű öntevékenysége folytán - társadalmunk folyamatos feladatai közé tartozik.

Az ifjúság oktatásában - nevelésében, de az egész dolgozó nép műveltségének emelésében, politikai, társadalmi életének irányításában, szervezésében, a társadalmi méretű tudat-formálásban a pedagógusok tevékenysége meghatározó.

"Hazánkban az értelmiségi munkaterületek egyikén sem dolgozik olyan népes hadsereg, mint a nevelés, oktatás területén a pedagógusok: a tanárok, de különösen az általános iskolai tanárok és tanítók szorgalmas, elfáradó, majd újra nekilendülő serege. Ez a mindenütt jelenlevő sereg alighanem nagyobb befolyással van a társadalom jövőjének tudatára, mint az összes napilapok, egész könyvkiadásunk, a rádió, sőt a televízió ... A tanító táplálta - szülte fogalmak, irányítható fogékonyság és érzékenység révén fordulnak a fiatalok valamennyi kulturális intézményünk felé." - írja Váci Mihály Észrevétlen forradalmár című tanulmányában /2/.

A pedagógusok tevékenysége az iskolában kezdődik, de a felnőtt emberek között folytatódik, - és ez a munka legalább annyi hivatásszeretetet igényel, mint az iskolai munka. A pedagógusok az iskolában folyó oktató - nevelő munka mellett a társadalmi igényeknek megfelelően bekapcsolódnak a falu, a város mozgalmi, közéleti vér-

keringésébe. Sokan ott közülük vezető szerepet töltenek be.

"A pedagógusjelöltek ezeknek a feladatoknak az elvégzésére csak akkor válnak alkalmassá, ha ebben a felsőoktatási intézményben, ahol tanulmányaikat folytatják, megismerkednek a mozgalmi, társadalmi-közéleti tevékenység alapelveivel, területeivel, formáival és megfelelő gyakorlatra, jártasságra tesznek szert." /3/

Az MSZMP X. Kongresszusa Közművelődési határozatában kiemelte az egyetemi és főiskolai oktató - nevelő munka legfőbb közművelődési feladatait.

"Az egyetemi hallgatókat az eddiginél jobban be kell kapcsolni a közművelődésbe. Ennek érdekében nagy gondot kell fordítani az egyetemek, főiskolák kulturális életének fejlesztésére és arra, hogy az szervesen épüljön be városuk, vidékük közművelődésébe. Valamennyi egyetemen és főiskolán meg kell alapozni a közművelődési munkára való felkészítést és úgy kell tekinteni azt, mint az értelmiségi hivatásra nevelés fontos elemét." /4/

A határozat megvalósulása érdekében az egyetemi és főiskolai oktatóknak fokozódó aktivitással kell részt venniük hallgatóik társadalmi - közéleti munkájának irányításában, ellenőrzésében, értékelésében és saját példamutatásukkal, társadalmi - közéleti tevé-

kenységükkel hangsúlyozni a közösségi munka fontosságát.

A főiskolai oktató - nevelő munka eredményessége, hatékonysága csak évek múltán, a végzett hallgatók munkahelyi tevékenységéből mérhető le. A jelen tennivalóit is a gyakorlati élet tapasztalatai határozzák meg.

1. A VIZSGÁLAT ÁLTALÁNOS JELLEGŰ BEMUTATÁSA

1.1. A felmérés célja

Társadalmunk korszerű közművelési igényei és törekvései inspiráltak arra, hogy megvizsgáljuk a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán, az 1963 és 1975 év között, 13 év alatt végzett kémia szakos hallgatóink társadalmi-közéleti tevékenységét a diploma megszerzése előtt és után, s azokat a tényezőket, amelyek ezirányú tevékenységüket befolyásolhatták.

A felmérés alapján nyert adatokból matematikai módszerek segítségével állapítottuk meg az egyes tényezők hatásfokát, amelyet más intézetek információs adataival is összehasonlítottunk. Következtetéseket vontunk le volt hallgatóink társadalmi-közéleti tevékenysége és a tanulmányok alatti, valamint a munkába lépés utáni hatások kapcsolatából az általunk nevelt fiatal pedagógusok társadalmi beilleszkedésére és tanszékeink, a KISZ szervezet és a kollégium oktató-nevelő munkájára, annak eredményességére, hiányosságára és továbbfejlesztésére vonatkozóan.

A dolgozat a felmérés adatai közül először azokat elemzi, amelyek a munkába lépés előtti környeze-

ti hatásoknak és végzett hallgatóink társadalmi-közéleti tevékenységének kapcsolatára utalnak. Tehát arra keresünk választ, hogy a főiskola elvégzése előtt milyen családi és iskolai környezeti adottságok befolyásolták hallgatóink társadalmi aktivitását, illetve ezeknek a hatásoknak volt-e szerepe később, a főiskolai tanulmányok elvégzése utáni társadalmi munkavállalásban. Kiemelten vizsgáljuk a főiskolai élet közösségi munkát motiváló hatásainak szerepét a főiskolai tanulmányok időszakában és a munkába állás után.

A dolgozat második részében azokat az aktuális problémákat, konkrét körülményeket ismertetjük, amelyek a pályakezdőket illetve a több éve tanító pedagógusokat jelenleg segítik vagy gátolják a társadalmi-közéleti munka végzésében. Összefüggéseket keresünk a mindennapi életkörülmények /családi helyzet, lakáskörülmények, munkahelyi adottságok/ és a közéleti tevékenység kapcsolatára vonatkozóan. Ismertetjük pedagógusaink iskolában és iskolán kívül végzett társadalmi-közéleti munkáinak tartalmát. Felmérjük, hogy közéleti munkájukban mennyire törekszenek arra, hogy a közéleti munka iránt fogékony gyerekeket neveljenek, s ezzel megalapozzák a jövő nemzedékének aktivitását.

1.2. A felmérés szervezési munkái

A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola kémia szakán, nappali tagozaton - 1963 és 1975 év között - 13 év alatt, 295 hallgató végzett. A kémia szaktárgy mellett többségük a matematika szakot végezte el, de választani lehetett kémia mellé a készségi tárgyak /rajz, ének, testnevelés/ közül is. A képzési idő minden vizsgált évfolyamnál négy évre terjedt ki.

A felméréshez szükségünk volt végzett hallgatóink név- és lakcímére. Ezek összegyűjtése után az alábbi szövegű felkérést küldtük szét:

"Kedves Kartársnő, Kartárs!

A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Kémiai Tanszékének keretében készülő felméréshez, későbbi adatszolgáltatás céljából, legyen szives közölni állandó lakhelyének vagy jelenlegi munkahelyének címét.

Kérem, amennyiben tudomása van 1963 és 1975 év között, Szegeden végzett kémia szakos főiskolai hallgatók jelenlegi lakhelyéről vagy munkahelyéről, azok címét is megküldeni sziveskedjék. Segítségét előre is köszönöm.

Szeged, 1976. február 3.

Dr. B. Á.-né"

Az idők folyamán megváltozott régi címeiről sok levél visszajött. A felkérésre beérkező válaszok /125 db/ pontos lakcímeket közöltek, de a levelek tartalma ennél

többet is jelent számunkra. Arra következtethettünk belőle, hogy végzett hallgatóink nem tekintik kötelező jellegű megterhelésnek a felmérésben való részvételt, sőt a Tanszék érdeklődését látják benne, volt hallgatóik életének alakulása felől.

Néhány hallgatónk leveléből idézünk:

"Szeretném ezúton is kifejezni őszinte elismerésemet azzal kapcsolatban, hogy a főiskola Kémiai Tanszékén nemcsak oktató-nevelő és tudományos kutató munka folyik, hanem a legemberibb dolgok, az emberi kapcsolatok felkutatása is."

"Örömmel állok a Tanszék rendelkezésére és boldog leszek, ha valamiben segíthetek."

"Köszönjük, hogy az Alma Mater nem feledkezett el rólunk ..."

"Megpróbálok segíteni ebben a nagy munkában, annál is inkább, mert az ott töltött évekre és a Kémiai Tanszékre, mindig szívesen emlékezem vissza."

"Kérésüknek örömmel teszünk eleget ..."

A felméréshez való szíves hozzáállásuk reményt nyújtott ahhoz, hogy a következőkben szétküldött kérdőíveket majd gondosan, átgondolva kitöltve, a valóságot tükröző adatokkal küldik vissza, - és ez a megállapításaink realitása szempontjából igen jelentős.

1976 május végéig 131 kitöltött kérdőívet kaptunk vissza a felmérésben résztvevő pedagógusoktól.

A felmérés kérdőívét mellékeljük.

1.3. Az összegyűjtött dokumentumok feldolgozásának módja

A kérdőív által nyert azon adatokat, amelyeket a társadalmi-közéleti tevékenységgel kapcsolatban különböző összefüggésekben akartunk megvizsgálni, hallgatónként egy-egy adatlapra vittük fel. Adatlapként kétsoros peremlyukkártyát használtunk, amelyek manuálisan, könnyen, gyorsan szelektálhatók a kívánt szempontok szerint.

A felmérés illetve szelektálás során kapott adatok egy részét a felmérésben résztvevők össz számához viszonyítva, a kívánt szempontnak megfelelően, gyakorisági táblázatba foglaltuk. Több esetben az adatok megoszlási százalékát számoltuk ki.

A kérdőíves felmérésen kívül, végzett diákjainkkal személyesen is elbeszélgettünk, és véleményüket, problémáikat az érintett kérdésekkel kapcsolatban megemlítettük.

2. A VIZSGÁLAT KIÉRTÉKELÉSE

2.1. A felmérésben résztvevő pedagógusok általános jellegű bemutatása

Az 1963-1975 év között végzett - összes, és a felmérésben részt vett - kémia szakos pedagógusok megoszlása nemük szerint

Az összes pedagógus		A felmérésben részt vett pedagógus	
292 fő		131 fő /az összes 44,86 %a/	
nő	férfi	nő	férfi
247 fő	45 fő	112 fő	19 fő
/84,5 %/	/15,5 %/	/85,4 %/	/14,6 %/

1. táblázat

A 131 pedagógus megoszlása a főiskolai tanulmányaik befejezésétől számított évek alapján

Végzés éve	Munkaviszonyban töltött évek száma	Fő	Megoszlás %-a
1975	1	7	5,4
1974	2	10	7,6
1973	3	16	12,1
1972	4	10	7,6
1971	5	8	6,1
1970	6	9	6,9
1969	7	9	6,9
1968	8	9	6,9
1967	9	8	6,1
1966	10	13	9,9
1965	11	8	6,1
1964	12	15	11,5
1963	13	9	6,9

2. táblázat

A vizsgált pedagógusoknak munkaviszonyban töltött évek száma szerinti megosztása kis számú csoportokat eredményez. Ezért az elemzésnél ezt a megosztást csak ott vesszük figyelembe, ahol megállapításainkat más, kapcsolódó információval is igazolhatjuk.

A következő táblázatok a vizsgálatban résztvevő pedagógusok tanulmányok alatti életkörülményéről, családi környezetéről, tanulmányi munkájáról tájékoztat-

nak, össz viszonylatban.

A 131 pedagógus megoszlása a szülők munkaköre szerint

Apja:	fizikai dolgozó	nem fizikai dolgozó	Összes
	82 fő /62,5 %/	49 fő /37,5 %/	131 fő
Anyja munkavi- szonyban állt:	35 fő /42,6 %/	39 fő /79,6 %/	74 fő /56,4 %/

3. táblázat

A 131 pedagógus megoszlása tanulmányainak helye szerint

Iskola tipusa	Iskola helye	
	Külterület, község	Város
Általános iskola	82 fő /62,6 %/	49 fő /37,4 %/
Középiskola	44 fő /33,6 %/	87 fő /66,4 %/

4. táblázat

Lakásviszonyok a tanulmányok alatt és a
felmérés idején

Lakás	Általános iskola	Középiskola	Főiskola	A felmérés idején
Kollégiumban	5 fő	24 fő	97 fő	-
Szülőnél, rokonnál	126 fő	106 fő	10 fő	23 fő
Albérletben	-	1 fő	24 fő	7 fő
Saját lakásban	-	-	-	72 fő
Szolgálati lakásban	-	-	-	29 fő

5. táblázat

A fenti táblázatok volt hallgatóink általános környezeti adottságait szemléltetik.

A 131 pedagógus megoszlása a főiskolai tanulmányi
eredmény szerint

Tanulmányi eredmény /átlag/	Fő	Megoszlás %-a
Közepes	35	26,7
Jó	75	57,2
Jeles	21	16,1

6. táblázat

Tanulmányi átlag számítása:

A főiskolai III. évfolyam 2. félévének, IV. évfolyam 2. félévének tanulmányi átlaga, és az oklevél minősítése, összegéből számított számtani átlag, ha

2,50 - 3,49 közepes

3,50 - 4,49 jó

4,50 - 5,00 jeles

Ezekből a táblázatokból megállapítható többek közt, hogy mire terjedjen ki a következőkben az elemzés és mennyire bonthatjuk fel a részmintákat, hogy abban megfelelő következtetések levonásához kellő számú elem maradjon.

2.2. Volt hallgatóink társadalmi-közéleti aktivitásának változása a tanulmányok időszakában és a munkába lépés után

A társadalmi tevékenység fizikai vagy szellemi jellegű munka, amely lehet időszakos vagy akár több évtizeden át tartó tevékenység is. A közéleti tevékenység hosszabb ideig tartó társadalmi munka. Lenin a társadalmi-közéleti tevékenység lényegét így fogalmazta meg: "A kommunista munka önkéntes, díjazásra nem számítható, díjazást feltétel nélküli munka, a közösség javára szolgáló munka, a társadalomhoz való öntudatos viszonyból fakadó munka, az egészséges szervezet szükségleteként végzett munka."

Az elemzés során társadalmi-közéleti munkában tevékenynek azokat a vizsgált pedagógusokat tekintettük, akik egy vagy több, egy hónapnál hosszabb idejű megbízással rendelkeznek illetve több területen végeznek rendszeresen ideiglenes jellegű társadalmi munkát, és tevékenységük a munkahelyi elfoglaltságon felüli időt terheli.

Passzív minősítést kaptak azok a pedagógusok, akik saját bevallásuk szerint nem, vagy csak ritkán végeznek társadalmi munkát, esetleg a rajvezetés feladatát kapták, de ez - a felmérésben adott válaszuk szerint - nem jelent megterhelést a szabad idejük rovására.

A következőkben nézzük meg, hogy a munkába lépés után tevékeny ill. passzív pedagógusok milyen aktivitást mutattak a tanulmányaik alatt. /A tanulmányok alatti aktivitás elbírálásakor is - értelemszerűen - az előző szempontok az érvényesek./

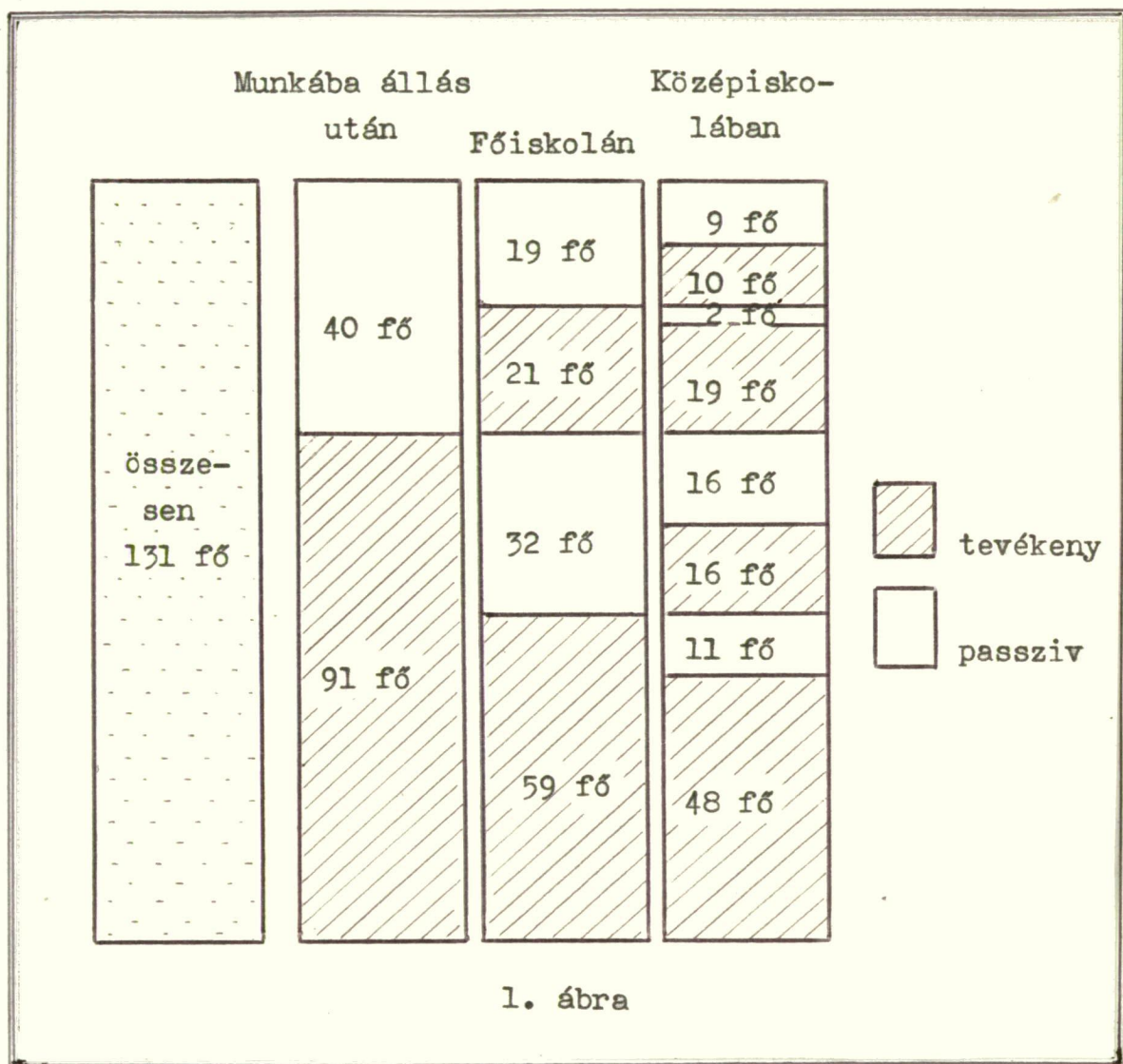
Volt hallgatóink megoszlása a társadalmi-közéleti munka végzése szerint /131 fő/

/Jelek: t - tevékeny; p - passzív/

Munkába állás után:	91 t		40 p		/fők száma/	
Főiskolán:	59 t		32 p			
Középiskolában:	48 t	11 p	16 t	16 p	19 t	2 p
					10 t	9 p

7. táblázat

Ábrázolva:

A középiskolai tanulmányok alatt összesen a minta 70,9 %-a /93 fő/, a főiskolai tanulmányok alatt 61,0 %-a /80 fő/, és a végzés után 69,4 %-a /91 fő/ végzett ill. végez társadalmi-közéleti munkát.

2.3. A társadalmi-közéleti tevékenység kapcsolata a munkába lépés előtti környezeti hatásokkal

A középiskolai és főiskolai környezeti adottságok mennyire hatnak a tanulmányok alatt hallgatóink közösségi aktivitására és milyen mértékben befolyásolják azt a végzés után?

2.3.1. A családi környezet hatása

Vizsgált hallgatóink már a szocialista termelési viszonyok közt születtek és nevelkedtek. Az általános társadalmi környezet megadta a lehetőséget szocialista személyiségük kibontakoztatásához. A konkrét környezeti hatások, a különböző családi, környezeti viszonyok azonban erősen befolyásolhatják pillanatnyi és későbbi tevékenységüket és azt a belső szükségből fakadó törekvést, hogy hassanak környezetükre.

Az apa munkakörének hatása

A mintából 32 pedagógus apja fizikai dolgozó /62,5 %/.

Az apa munkaköre szerint megosztott minta közéleti aktivitása a vizsgált időszakokban

Vizsgált időszak	Fizikai /a minta 62,5 %-a/ tevékeny	Nem fizikai /a minta 37,5 %-a/ tevékeny
Munkába lépés után	68,2 %	71,4 %
Főiskolán	62,1 %	62,8 %
Középiskolában	67,0 %	77,5 %

8. táblázat

A táblázatból látható, hogy a fizikai származású pedagógusok aktivitása a nem fizikai származású pedagógusok aktivitásától jelentősebben csak a középiskolában tér el /a vizsgált időszakok közül/.

Egy szociológiai vizsgálatból az derül ki, hogy "a tanulók, köztük a fizikai, mezőgazdasági dolgozók gyermekeinek helytállása, valamennyi tényezőt /foglalkozás, anyagi helyzet stb./ háttérbe szorítva, elsősorban a családfő műveltségi szintjétől függ." /5/

Erre nézve, a felmérés adatai alapján, csak az apa végzettségéből következtethetünk:

A 131 pedagógus megoszlása az apa végzettsége
szerint

Tanulmányi, társadalmi helytállásuk

Apa végzettsége	Megoszlás %-a	A pedagógus főisk.tan. átlaga	Társadalmi munkában aktívak %-a		
			Közép- isk.	Főisk.	Végzés után
Általános iskola	55	3,8	60	68	73
Szaktanács- képző	14	3,7	82	53	47
Középiskola	20	4,2	92	44	74
Főiskola	11	3,8	71	71	71

9. táblázat

/A középiskolai tanulmányi munka, fentiek szerinti elemzésétől - a feltételezhetően eltérő követelményszint miatt - eltekintünk./

Megállapíthatjuk, hogy felsőbbfokú képesítéssel rendelkező szülők igen kis százalékban irányítják általános iskolai tanári pályára gyermekeiket, feltételezhetően a gyengébb képességeket.

Az alacsonyabb szintű végzettséggel rendelkező családfők gyermekeinek társadalmi aktivitása fokozódó emelkedést mutat.

A családfő műveltségi szintje volt hallgatóink helytállását a végzés után nem befolyásolja. Szakmunkás-képzőt végzett apák gyermekeinek aktivitása viszont csökken /?/.

A családban az apa, de az anya nevelő hatása is fontos szerepet tölt be. Az anya helyzete a családban sokban megváltozott. A munkahelyi és fokozódó társadalmi elvárások gyakran a család rovására veszik igénybe idejét és erejét. Következményeit láthatjuk a családok felbomlásában és a gyermekekre gyakorolt káros hatásában. A felmérésben ezt a problémát volt hallgatónőink 60 %-a anyai és nevelői szemszögből is felveti.

Vizsgált hallgatóink esetében az anyák 57 %-a volt munkaviszonyban. Ez a körülmény - vizsgálatunk szerint - volt hallgatóink társadalmi-közéleti aktivitását sem a tanulmányok alatt, sem munkába állás után nem befolyásolja. Érdekes azonban megfigyelni, hogy az anya munkaviszonya "oldja" a család "zárttságát". Hatásának tudható be, hogy azok a pedagógusok, akik anyja is munkaviszonyban volt, ha nem is aktivizálják magukat a közéletben, de mások rendezvényein /55 %-uk/ rendszeresen részt vesznek. Azok közül, akik anyja nem volt munkaviszonyban, csak 29,5 % vesz részt rendszeresen rendezvényeken.

A mások munkája iránti érdeklődés már első lépés az aktivizálhatóság irányában.

A szülők közéleti tevékenységének hatása, vizsgált
hallgatóink közéleti munkájára a középiskolában, a
főiskolán és a munkába lépés után

A 131 pedagógus megoszlása a szülők aktivitása
szerint

A szülők tevékenysége: <u>aktív</u> /43 fő/; <u>passzív</u> /88 fő/		
A pedagógusok közéleti munkája:	a megosztott mintából tevékeny /%-ban/ tevékeny /%-ban/	
Középiskolában	81	66
Főiskolán	60	61
Munkába lépés után	79	65

10. táblázat

A szülők közéleti aktivitásának hatása a középiskolában a legerősebb gyermekükre, de ösztönző ereje a hallgatók munkába lépése után is megmutatkozik.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a vizsgált családi környezeti adottságok hatása hallgatóink társadalmi-közéleti aktivitására a főiskolai tanulmányok alatt /az apa végzettségétől eltekintve/ nem jelentős.

2.3.2. A tanulmányok alatti életkörülmények hatása

A főiskolai kollégiumi elhelyezésnek, a társadalmi-közéleti munkavégzésre gyakorolt hatását szükségesnek tartjuk külön, kiemelve vizsgálni. A főiskolai tanulmányok alatt, szervezett keretek között nyert egyéb hatásokkal - amelyeket a felmérésben elemzünk - azonos valószínűséggel kerülhetnek kapcsolatba hallgatóink. A kollégiumi elhelyezés viszont már eleve más életkörülményeket teremt a kintlakókéval szemben, és ez a kollégiumi szervezettség függvényeként, sokszor meghatározza pedagógusjelöltjeink kollégista csoportjának közéleti aktivitását.

A főiskolai tanulmányok alatt a minta 74 %-a kollégista volt /legalább 5 félévet/.

A kollégista hallgatók előnye a nem kollégistákkal szemben, hogy ők szinte abban a közösségben élnek, amelyben megbízatásukat teljesíteni kell, ezért könnyebb irányítani és ellenőrizni munkájukat, és ők is könnyebben tudják feladataikat ellátni.

Milyen hatással volt a kollégiumi élet hallgatóink főiskolai és későbbi közéleti aktivitására?

A kollégista hallgatók %-os megoszlása a közéleti
aktivitás szerint, a főiskolai tanulmányok alatt
és munkába lépés után

A minta 74 %-a

Főiskolán		Munkába lépés után	
tevékeny	passzív	tevékeny	passzív
70 %	30 %	68 %	32 %

11. táblázat

Nem kollégista hallgatóink %-os megoszlása a
közéleti aktivitás szerint

A minta 26 %-a

Főiskolán		Munkába lépés után	
tevékeny	passzív	tevékeny	passzív
35 %	65 %	73 %	27 %

12. táblázat

Összehasonlítva ezeket a százalékokat, a kollégisták és nem kollégisták közötti funkció- és megbízatásbeli aránytalanságok a főiskolai tanulmányok alatt jelentősek. Ez a megállapítás más felmérések adataival is igazolva, jellemzőnek tekinthető /6/.

A Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán 1973-ban végzett reprezentatív jellegű felmérés, melyben adatszolgáltatás céljából a főiskolai hallgatóság 61 %-a részt vett, alapos elmélyültséggel elemzi a kollégista és kintlakó tanárjelöltek közéleti munkában való részvételét, az aktivitásbeli különbség okait. A felmérés szerint "amíg a kollégisták 42,7 %-a aktív, addig a nem kollégistáknak csak 25,9 %-a" /7/. Az eltérés tehát nagy.

A kollégisták nagyobb aktivitása a szervezettebb közösségi életnek tulajdonítható. A hallgatók aktivitási belső törekvésében nincs különbség lakhely szerint. A kollégista és kintlakó hallgatók többsége a tanulmányok befejezése után aktívan bekapcsolódik az iskolai és iskolán kívüli társadalmi-közéleti munkába.

A kollégisták diploma megszerzés utáni aktivitásának csökkenése azt is feltételezi, hogy a főiskolai ténykedésük nem minden esetben belső meggyőződésből fakadt, inkább a kollégiumi elvárásoknak kívántak eleget tenni. Volt kollégista hallgatóink 54 %-a nem érzi a kollégiumi élet pozitív hatását a társadalmi munka végzésében.

A kollégiumi közösségi élet intenzivebb, ösztönzőbb kisugárzása elérhető, ha a kollégium megteremti a hallgatók érdeklődésének, egyéniségének leginkább megfelelő közéleti aktivitási formát. A társadalmi-közéleti tevékenységre tudatosan kell felkészíteni a kollégista, de az általában többségben levő, kintlakó hallgatókat is.

A Pécsi Tanárképző Főiskola Kiváló Kollégiumában fokozott gondot fordítanak a kollégisták személyiségének, marxista világnézetének, szocialista életmódjának kialakítására. Elősegítik és ösztönzik a társadalmi-közéleti tevékenységet a Vezetéstudományi ismeretek című szakkollégiummal. A vezetéstudományi ismeretek szükségessége nemcsak a "gazdasági, vagy az igazgatási apparátusban dolgozók, hanem a pedagógusok számára is, akikkel szemben egyre magasabb lesz a társadalmi igények mércéje". A gyermekek, fiatalok, felnőttek művelődésének, politikai cselekvésének, érzelmeinek irányítását az a pedagógus tudja jól végezni, "aki rendelkezik az említett feladatok szervezéséhez, vezetéséhez és irányításához szükséges elméleti és gyakorlati ismeretekkel" /8/.

2.3.3. A főiskolai tanulmányok alatt szervezett ke-
retek között nyert hatások, szerzett élmé-
nyek befolyása a végzés utáni társadalmi-köz-
életi tevékenységre

A személyi tulajdonságok fejlődésének fontos szakasza a serdülőkor és a középiskolás-kor, de pszichológiai és etikai értelemben vett személyiség, jellem kialakulásában az ifjúkornak is igen fontos szerepe van. Ezt az alakulást kell a főiskolán széleskörű nevelői tevékenységgel irányítani, segíteni azzal a céllal, hogy a főiskolás ifjúságunk "sokoldalúan legyen felkészítve jövő hivatására, az iskolai és az iskolán kívüli oktató-nevelő munkára, valamint a különböző területeken végzendő kulturális tevékenységre" /9/.

Mennyire befolyásolják pedagógusaink jelenlegi társadalmi-közéleti tevékenységét a főiskolán szerzett érzelmi és értelmi hatások?

Az alább felsorolt tényezők pozitív hatásának gyakorisága a 131 pedagógusnál:

	pozitív hatásának gyakorisága	gyakoriság %-a
1. Tanulmányi kirándulás	48	36,6
2. Kollégiumi közösség	45	34,3
3. Szaktanszékek rendezvényei	43	32,8

	pozitív hatásának gyakorisága	gyakoriság %-a
4. Az oktatók személyes példamutatása /pl. közéleti munkában/	36	27,4
5. Vezetőképző táborok	33	25,1
6. Tanítási gyakorlatok	33	25,1
7. Szaktárgyak elméleti és gyakorlati foglalkozásai	32	24,4
8. Iskolán kívüli foglalkozások gyerekekkel /esetleg felnőttekkel/	27	20,6
9. Marxista tárgyak foglalkozásai	19	14,5
10. Pedagógiai tárgyak foglalkozásai	19	14,5
11. Tudományos diákkör	16	12,2
12. Pszichológiai tárgyak foglalkozásai	12	9,1
13. Főiskolai kulturális rendezvények	12	9,1
14. KISZ funkcionáriusok példája	6	4,5

A főiskolai tanulmányok alatt, szervezett keretek közt nyert hatások, szerzett élmények hatásfokával kapcsolatos megjegyzések

A tanulmányi kirándulás a felmérések tanúsága szerint /10/ mindig maradandó hatást gyakorol tanárjelöltjeinkre. A változatos munkaterületekre történő bepillantás, a kötetlen egyéni és csoportos beszélgetések a mun-

kahelyek dolgozóival, felkeltik hallgatóink érdeklődését a dolgozók életkörülményei iránt. Ez az érdeklődés később, a közéleti munka, főleg iskolán kívüli területein serkenti cselekvésre a pedagógusokat.

A kollégiumi közösség nevelő erejét hatásosabban kellene kihasználni a közösségi munkára nevelésben, hiszen a minta 97 kollégista hallgatója közül csak 45-en érzik jelentősnek a kollégium szerepét a közéleti munkára történő felkészítésben. Megjegyzendő, hogy határfoka az összes felsorolt tényezőt nézve, a legnagyobb, ha figyelembe vesszük: nem minden hallgatónk kollégista /a kollégistákra vonatkoztatott pozitív hatás gyakorisága 46,3 %/.

A vezetőképző táborok színvonalas, változatos programja hallgatóink érdeklődését fokozza az úttörőmozgalmi és KISZ feladatok vállalása, végzése iránt, amely szervezetekkel egész pedagógus pályájuk alatt kapcsolatban lesznek.

A tanár szakos hallgatóink képzésében nem kerülhet háttérbe, a szaktárgyak mögé, az úttörővezetésre való elméleti és gyakorlati felkészítés. Az általános-iskolai gyermekek közösségi érzését éppen az úttörőmozgalomban lehet kiválóan fejleszteni. Érdemes ezért a hallgatóktól úttörővezető-képzésünk hatékonyságával kapcsolatosan véleményt kérni /11/. A vezetőképző táborok szervezési és tartalmi hiányosságait nemegyszer kifogásolják hallgatóink.

A főiskolai kulturális rendezvények a hallgatók közéleti szereplésének iskolai gyakorlási lehetőségeit biztosítják. A felmérés szerint határfoka kicsi. Fokozása céljából a különböző művészeti csoportok, klubok tevékenységét a hallgatói közösségek széleskörű aktivizálására kellene építeni és nyitottabbá tenni más ifjúsági rétegek /iskolák, üzemek/ irányába is, - ezzel növekedne az intézményben folyó kulturális tevékenység belső és külső kisugárzása.

A KISZ funkcionáriusok példájának határfoka elgondolkodtató, - és nem egyedülálló. Az Egri Tanárképző Főiskolán végzett felmérésből megállapították, hogy "A hallgatók /321 fő/ mintegy 12 %-a vallja csak, hogy politikai, ideológiai munkára serkentette a KISZ, ami azt jelenti, hogy gyakorlatilag még maga a KISZ vezetőség sem aktivizálódott ilyen szempontból." /12/

A KISZ szervezet munkája a főiskolákon nem olyan szervezett, mint a középiskolákban. /A Győri Tanítóképző Intézet felmérése is erre következtet /13/./

A szervezetségi hiányosságok mellett, amelyet a jelenlegi főiskolai programtervezet már talán megold /1977-ben az egyéni feladatvállaláshoz adott KISZ javaslat igen változatos/, nagyobb gondot kell fordítani a jól dolgozó KISZ funkcionáriusok munkájának a hallgatóság előtti elismerésére is. Ez ösztönző hatású nemcsak a megbízatással rendelkezőkre, de az egész tagságra nézve is.

Volt hallgatóink részéről nagyobb jelentőséget kellene tulajdonítani a tudományos diákkörnek is.

A diákköri munkában fokozottabban kellene a tanárjelölteknek részt venni. Ennek érdekében több, nyílt diákköri ülést és előadást kell tartani. Hatásosabban kellene szorgalmazni a hallgatók részvételét a diákköri konferenciákon. /Hogyan van biztosítva megjelenésük, ha pl. a kollégistáknak a konferenciák idején el kell hagyni a kollégiumot?/

A tudományos diákkörnek nagy jelentőségűnek kellene lennie abban, hogy a tanárjelölteket felkészíti a tudományos ismeretek terjesztésére is. A TIT tevékenysége minden más közművelődési vagy közművelődési feladatokat is ellátó intézményhez képest, szorosabban összefügg a közoktatással. Egyrészt a közoktatás nyújtotta tudásra épül, másrészt mindkettő ismereteket terjeszt. Különbség főként a befogadók életkorában, előképzettségében nyilvánul meg és abban, hogy a közoktatás résztvevőinek fő elfoglaltsága a tanulás, a TIT-ben viszont a résztvevők munkavégzés mellett tanulnak. A diákköri munkában foglalkozni kellene a TIT tevékenység formáival, módszereivel és eszközeivel. A diákkörben rendszerint a legügyesebb, legtehetségesebb hallgatók dolgoznak, akik a főiskola elvégzése után ily módon tudásukat szélesebb körben is tudják kamatoztatni.

A társadalmi-közéleti munkára nevelésben meghatározó jelentőségű a főiskolai oktatók személyisége.

Az oktatóknak, de főleg a csoportvezető tanároknak ki kell használni a tanórán kívüli emberi kapcsolatokban rejlő nevelési lehetőségeket. Nagy hatást gyakorol tanítványaira, Makarenko szavaival: "az önmagával nevelő" pedagógus, aki a közéleti tevékenységben, hallgatóival együtt, maga is részt vesz.

2.3.4. A főiskolai tanulmányi munka és a közéleti tevékenység kapcsolata

A tapasztalat szerint a magasabb tanulmányi eredményt elért hallgatók a közéleti tevékenység területén is megállják helyüket. A gyengébb tanulók több időt fordítanak a tanulásra, esetleg időbeosztásuk nem megfelelő.

A 131 pedagógus megoszlása a tanulmányi munka és a közéleti aktivitás szerint

Főiskolai tanulmányi átlag	Összes fő	A társadalmi-közéleti munkában tevékeny	
		főiskolán	munkába lépés után
Közepes	35	37 %	63 %
Jó	75	68 %	68 %
Jeles	21	76 %	85 %

13. táblázat

A jó tanulók aktivitása a főiskolán és később is nagyobb, mint a gyengébb tanulóké. A közepes tanulóknak a főiskolán a tanulás mellett kevesebb idejük, energiájuk jutott a társadalmi munka végzésére, mint a jó tanulóknak, de a munkába lépés után az aktívak száma megkétszereződött.

2.4. A tanulmányok alatt végzett közéleti tevékenység jellege és indítékai

A vizsgált 131 pedagógus közül a középiskolai tanulmányok alatt, legalább 1 hónapig tartó megbízatása, funkciója 93 személynek volt.

A 93 hallgató az alábbi területeken tevékenykedett:

A tevékenység			Egy főre $\frac{140}{93} = 1,5$ megbízatás jut
jellege	helye iskolában iskolán kívül		
Politikai	57 fő	8 fő	
Szakmai	18 fő	-	
Kulturális	24 fő	8 fő	
Egyéb	22 fő	3 fő	

14. táblázat

A főiskolai tanulmányok alatt, legalább 1 hónapig tartó megbízatása, funkciója 80 hallgatónak volt.

A 80 hallgató az alábbi területeken tevékenykedett:

A tevékenység			Egy főre $\frac{126}{80} = 1,5$ megbízatás jut.
jellege	helye		
	iskolában	iskolán kívül	
Politikai	46 fő	3 fő	
Szakmai	21 fő	12 fő	
Tanulmányi	22 fő	-	
Egyéb /kulturális, sport, stb./	18 fő	4 fő	

15. táblázat

A 14. és 15. táblázat alapján megállapíthatjuk, hogy a középiskolában és a főiskolán a társadalmi-közéleti tevékenység fő helye az iskola. Legaktívabban a politikai jellegű munkákba kapcsolódtak be a tanulók. Szakmai területen - a főiskolai tanulmányok alatt - lényegesen nagyobb aktivitást várunk el, különösen, ha figyelembe vesszük: a szakmai tevékenység alatt a szaktárgyi, de a pedagógiai jellegű megbízatások, feladatok végrehajtását is értjük.

Milyen indítékokból végezték társadalmi-közéleti
tevékenységüket volt hallgatóink a főiskolai ta-
nulmányok alatt?

A kérdésre adott válaszokban a mintából az alkalom-
szerű feladatokat végző hallgatók válasza is benne van.
/Összesen 112 hallgató válaszolt./

/Egy személy azonos jellegű közéleti tevékenységé-
nél több indítékot is jelölhetett./

A tevékenység jellege	A munkavégzés indítéka		A munkához való hozzáállás		
	meg- biz- ták /fő/	maga- kereste a mun- kát /fő/	szive- sen végez- te /fő/	köteles- ségér- zetből végezte /fő/	nem akar- ta visz- szautasi- tani /fő/
Politikai	48	10	43	10	4
Szakmai	23	16	29	7	2
Kulturális	14	10	18	1	3
Egyéb	23	3	24	4	2

16. táblázat

Általában megállapítható, hogy tanárjelöltjeink, ha
feladatuk vagy megbízatásuk van, azt szívesen végzik, de
kezdeményező képességük nem eléggé fejlett. Itt jelent-

kezik a főiskolai KISZ szervezet tennivalója: a KISZ VB munkatervét az alapszervezetek akcióprogramjában, lebontva, konkrét feladatokban kell megjelölni. A feladatokról megfelelően tájékoztatni kell minden hallgatót és a funkciókat, megbízatásokat egyenletesen kell szétosztani. Az önálló, "munkát kereső" hallgató is megtorpanhat, ha nincs megfelelő információ-áramlás az intézményben.

Az aktivitás fokának évfolyamok szerinti vizsgálata

A főiskolán, közéleti munkában aktív 80 hallgató /a mintából/, milyen mértékben kapcsolódott be a különböző jellegű közéleti tevékenységekbe az egyes főiskolai tanulmányi években?

A 80 hallgató aktivitása az I-IV. évben a különböző jellegű tevékenységekben

Főisk. tanulm. év	Összes aktív fő	Összes megbi- zatás	A megbízatás jellege			Egy főre eső meg- bízatás
			politi- kai	szakmai	egyéb	
I.	34	45	22	3	20	1,3
II.	65	80	39	13	28	1,2
III.	69	85	38	20	27	1,2
IV.	50	67	25	17	25	1,3

17. táblázat

Hallgatóink a vizsgálat négy éves időszak első évében még kis számban, de viszonylag nagy ambícióval végzik társadalmi munkájukat. A másod- és harmad-évben már csaknem kétszer annyi tanárjelöltnek van megbízatása, funkciója. A negyedik évfolyamon csökken a megbízatással rendelkezők száma. Ebben az időszakban a tanítási gyakorlatok a hallgatók idejét lekötik, a társadalmi-közéleti munkában az aktívabbak tevékenykednek tovább. /Egy főre, az előző két évhez viszonyítva ismét több megbízatás jut./

A tanulmányi idő folyamán a politikai, szakmai és egyéb jellegű megbízatások száma eltérő módon változik. A politikai jellegű megbízatások száma a II. és III. évben a legnagyobb. Szakmai téren az I. évben még nagyon tájékozatlanok, a III. évben a legaktívabbak. Az egyéb megbízatások száma a négy év folyamán lényegesen nem változik.

A 16. és 17. táblázatok adatai felhívják a figyelmet arra, hogy az oktatás - nevelés folyamatában sokoldalúbban készítsük fel tanulóinkat a főiskolán, de már a közép- és általános iskolában is, a politikai, tudományos, technikai, művészeti, sport jellegű öntevékenyen végzett munkára, ahol a hangsúly az öntevékenységen és a tanulók kezdeményező képességének megfelelő szintre emelésén van!

Összegezve

Több szempontú szociológiai felmérésünkben eddig azokat a környezeti adottságokat és hatásokat elemeztük, amelyekkel hallgatóink a tanulmányok alatt kapcsolatban voltak, és felmértük ezek hatását a tanulmányok alatt és a diploma megszerzése után végzett közéleti tevékenységre. Megállapítottuk, hogy a családi környezet hatása /az apa, anya, munkaköre, végzettsége, közéleti tevékenysége/ az általános- és középiskolában a legerősebb. A főiskolai tanulmányok alatt a "hozott" családi környezeti adottságoknál jelentősebbek azok a tényezők, amelyek hallgatóinkra a főiskolán, kollégiumban közvetlenül hatnak. A diploma megszerzése után a pedagógusok társadalmi aktivitására a "szülői ház" motiváló tényezői közül a szülők közéleti tevékenysége hat pozitívan.

A főiskolai tanulmányok alatt, szervezett keretek között nyert érzelmi és értelmi hatások a fiatal pedagógusok jelenlegi társadalmi-közéleti munkáját igen eltérő intenzitással készítették elő. A pedagógusok többségének véleménye szerint a szaktárgyak rendezvényei /szakest, tanulmányi kirándulás stb./ szervezési feladatainak végrehajtása során szerzett tapasztalatok, élmények, benyomások azok, amelyek leginkább segítenek a jelenlegi társadalmi munkavégzésben is, a főiskolai tanulmányok idejéből.

Az adatokat szolgáltató pedagógusok már nincsenek közvetlen kapcsolatban a középiskolai és főiskolai életkörülmények, közéleti munkát motiváló adottságaival, ezért függőségi viszony nélkül, nagyobb áttekin- téssel, tárgyilagossággal ítélik meg főiskolai közéleti szereplésüket, lehetőségeiket, azok hatását.

2.5. A vizsgálatban résztvevő pedagógusok társadal- mi-közéleti tevékenysége a főiskola elvégzése után

Pedagógusaink cselekvő részesei a társadalmi fejlődést elősegítő sokirányú munkának. Oktató-nevelő munkájuk mellett részt kérnek és vállalnak a társadalmi, gazdasági, kulturális feladatok megoldásából.

A következőkben nézzük meg, hogy a felmérésben részt- vevő 131 pedagógus milyen megoszlásban kapcsolódik be az egyes tömegszervezetek munkájába!

2.5.1. Pedagógusaink tömegszervezeti tagsága és tár- sadalmi-közéleti funkciói

Felmérésünk szerint a 131 vizsgált pedagógus- ból 128 személy tagja valamilyen tömegszervezetnek, ame- lyekben közülük 79 pedagógus /60,3 %/ tölt be funkciót.

A 131 pedagógus gyakorisága az egyes tömegszervezetekben

Tömegszervezet	Tag	Gyakoriság %-a
Párt	30 fő	22,9
KISZ	31 fő	23,6
Szakszervezet	125 fő	95,3
Vöröskereszt	21 fő	16,0
Sportkör /MHSZ stb./	6 fő	4,5
Hazafias Népfront	9 fő	6,8
Egyéb	8 fő	6,1
Nincs tömegszervezeti tagsága	3 fő	2,2

18. táblázat

A 131 pedagógus funkcióinak gyakorisága

Állami funkció	6 fő	
Párt funkció	19 fő	A 96 funkció 79 fő
KISZ funkció	21 fő	pedagógusra esik.
Szakszervezeti funkció	28 fő	/1,2 funkció/fő/
Egyéb /úttörő stb./	22 fő	
Nincs funkciója	52 fő	

A felmérésben részt vett pedagógusok 97 %-a tagja valamilyen tömegszervezetnek, amely szervezetekben jelentős számban töltenek be közülük funkciót is. Legnagyobb számban a Pedagógus Szakszervezetben, a Pártban, a KISZ-ben és az Uttörőszövetségben tevékenykednek.

2.5.2. Pedagógusaink közéleti-társadalmi munkájának helye és jellege

A felmérésben részt vett pedagógusok 55 %-a városban, 45 %-a pedig külterületen vagy községben tanít. A pedagógusok 84,7 %-a lakhelyén dolgozik, - így a bejárás problémáitól, idővesztéstől mentesek. Ez a körülmény a társadalmi munkákban való részvételre kedvezően hat.

A községben tanító /59 fő/ pedagógusok 73 %-a cselekvő részese az iskolai és iskolán kívüli, társadalmi-közéleti munkáknak. Ott élnek a falusi emberek között, ismerik örömeiket, gondjaikat. A tanítványok szüleivel fenntartott kapcsolatuk sokszor meghatározza tevékenységük tartalmát is /falusi brigádvetélkedők szervezése, felnőtt népitánc szakkör vezetése stb./.

A városban működő /72 fő/ pedagógusok 66 %-a végez rendszeres társadalmi-közéleti tevékenységet.

A pedagógusok társadalmi-közéleti munkájának fő helye az iskola. Itt a 131 pedagógus 68,7 %-a /90 fő/ végez rendszeres közösségi munkát, míg az iskolán kívüli tevékenységekbe a vizsgált /volt/ hallgatóink 41 %-a

vesz részt /54 fő/.

Vannak tehát olyan pedagógusok, akik az iskolai és iskolán kívüli társadalmi-közéleti munkából egyaránt ki-
veszik részüket.

Összességét tekintve: a 131 pedagógusból 91 fő lát
el társadalmi feladatokat.

A következő gyakorisági táblázat feltünteti a tár-
sadalmi munkák helyét a 91 aktív pedagógusra vonat-
koztatva

Működési terület	A társadalmi-közéleti munka helye:	
	iskolában	iskolán kívül
Párt, KISZ, Uttörő	77 fő	26 fő
Szakszervezet	33 fő	6 fő
Könyvtár	3 fő	1 fő
Ifjúsági Klub	7 fő	3 fő
Művelődési Ház		10 fő
Közművelődési irányító poszt	1 fő	3 fő
Tanács		10 fő
Tömegkommunikáció		5 fő
Üzem, gyár		8 fő
Egyéb /pl. sportkör/	17 fő	10 fő
Egy főre jutó megbízatás:	$\frac{141}{90} = 1,5$	$\frac{79}{54} = 1,4$

19. táblázat

Abból a tényből, hogy a 91 aktív pedagógusnak összesen 220 megbízatása van, következik, hogy egyeseknek két, három sőt több társadalmi feladata is van.

Volt hallgatóink többsége az Úttörőszövetségben csapatvezetői, rajvezetői tisztséget visel. A városi úttörő elnökségben 5-en tevékenykednek.

A KISZ-ben községi KISZ csúcsvezetőségi tag 2 pedagógus. Járási KISZ bizottsági tag 4 pedagógus; Városi KISZ bizottsági tag 6 fő.

A Hazafias Népfrontban szervezőként 5, elnökségi tagként pedig 4 pedagógus dolgozik.

Községi illetve városi üzemi dolgozók politikai oktatását /a gyárban, művelődési otthonban/ 12 pedagógus végzi.

Községi ifjúsági klub-tevékenységet 9 pedagógus irányít.

A TIT-ben öten tartanak ismeretterjesztő előadásokat.

Községi Nőbizottságban 3 pedagógus dolgozik, községi tanács tag 6 személy.

Sorolhatnám még a rendkívül változatos társadalmi megbízatásokat /munkásőr, vegyvédelmi szakszolgálati parancsnok, társadalmi ellenőr, ifjúságvédelmi felelős, vöröskereszt titkár, MHSZ járási elnök stb./, melyek hűen tükrözik, hogy volt hallgatóink részt kérnek és vállalnak a feladatokból a társadalmi élet minden területén.

A közművelődés területén foglalkoztatott főfoglalkozású népművelők sok esetben a munka szervezői feladatait elvégzik, de a tartalmi munkában a pedagógusok nélkülözhetetlenek.

2.5.3. A tanár és tanítvány kapcsolata a társadalmi-közéleti munkában

Az iskolába járó gyermek gondolkodásának, jellemének fejlődésében egyik legfontosabb tényező az iskolai oktatás-nevelés. Az iskolai oktató-nevelő munkában azonban számításba kell venni a gyermek közvetlen környezetének, konkrét emberi kapcsolatainak /pl. családi kapcsolat/ hatását is, - azt az adott kulturális és fizikai környezetet, amelyben a gyermek benne él. A környezet alakításának vezető szempontja számunkra a nevelési cél, a gyermek meghatározott irányú fejlesztése - figyelembe véve azt, hogy a "környezet elsősorban eleven emberi kapcsolatok összessége." /14/

A pedagógus rendkívül jelentős munkát végez akkor, amikor tanítványának nevelése közben a gyermek környezetének alakítását is figyelembe veszi. Jó lehetőség erre a tanítványokkal együtt végzett társadalmi-közéleti munka. A gyermekeken keresztül a pedagógus a szülőket is nevelheti, kapcsolatot teremtve - az iskolán kívül - a helybeli művelődési ház, könyvtár, múzeum, - s ahol erre lehetőség van - a környék zenei, képzőművészeti, színházi programja és a család között.

A felmérésben résztvevő pedagógusok 37 %-a /50 fő/ tanítványait is bekapcsolja társadalmi-közéleti munkájába. Az együtt végzett munkában, személyes példaadással felkeltik már az általános iskolai tanulók érdeklődését a közösségi munka végzése iránt és a tevékenység során sokoldalúan fejlesztik tanítványaik személyiségét.

Az iskolán belüli társadalmi-közösségi munkákban /Uttörő szervezeti munkában, kulturális, sport, vöröskeresztes munkában/ 45 pedagógus aktivizálja tanítványait.

Iskolán kívül: Művelődési Otthonban /bábszakkörben, tánc-szakkörben, népművészeti munkákban: diszitóművészet, népviselet, néptánc, nemzetiségi kulturmunkában/.

TIT rendezvény szervezésében, propaganda munkában,

könyvtárban, olvasóban aktivistaként a gyermekeket 26 pedagógus foglalkoztatja.

Ha figyelembe vesszük, hogy a pedagógusok a "mozgósított" diákok által több száz, ezer gyereknek, felnőttnek nyújtanak lehetőséget a szabad idő hasznos eltöltéséhez, elismerhetjük az iskola társadalomformáló szerepét.

A tanítványok aktivizálása a pedagógusok munkaviszonyban töltött éveit tekintve, nem azonos mértékű.

Az 1 - 3 éve tanító pedagógusok 36 %-a,

a 4 - 6 éve tanító pedagógusok 22 %-a,

a 7 - 9 éve tanító pedagógusok 34 %-a és

a 10- 13 éve tanító pedagógusok 51 %-a vonja

be tanítványait közösségi munkákba a felméréskor.

Mivel az első, második és harmadik évet munkaviszonyban töltött pedagógusok igen eltérő mértékben aktivizálják diákjaikat, ezt külön is szemléltetjük:

az 1 éve tanító pedagógusok 14 %-a,

a 2 éve tanító pedagógusok 50 %-a,

a 3 éve tanító pedagógusok 37 %-a aktivizálja tanítványait.

/A többi átlagérték közel azonos értékekből adódik./
A 4 - 6 éve munkaviszonyban levő pedagógusok az adott családi körülmények miatt /már több kis gyermekük van/ diákjaik iskolai elfoglaltságon kívüli foglalkoztatását kevésbé tudják vállalni.

A következőkben részletesen tárgyaljuk azokat a körülményeket, amelyek volt hallgatóink társadalmi-közéleti tevékenységét befolyásolják a munkába lépés után.

2.6. Milyen aktuális tényezők befolyásolják a főiskola elvégzése után pedagógusaink társadalmi tevékenységét?

2.6.1. A munkaviszonyban töltött évek száma

A munkában töltött évek száma annyiban jelentős, hogy változásával a társadalmi-közéleti tevékenységet befolyásoló tényezők alakulnak, változnak.

A felmérés szerint, a vizsgálat idején, a különböző időtartamú munkaviszonnyal rendelkező pedagógusok közösségi aktivitása is különböző. Az eltérést nemcsak a külön-

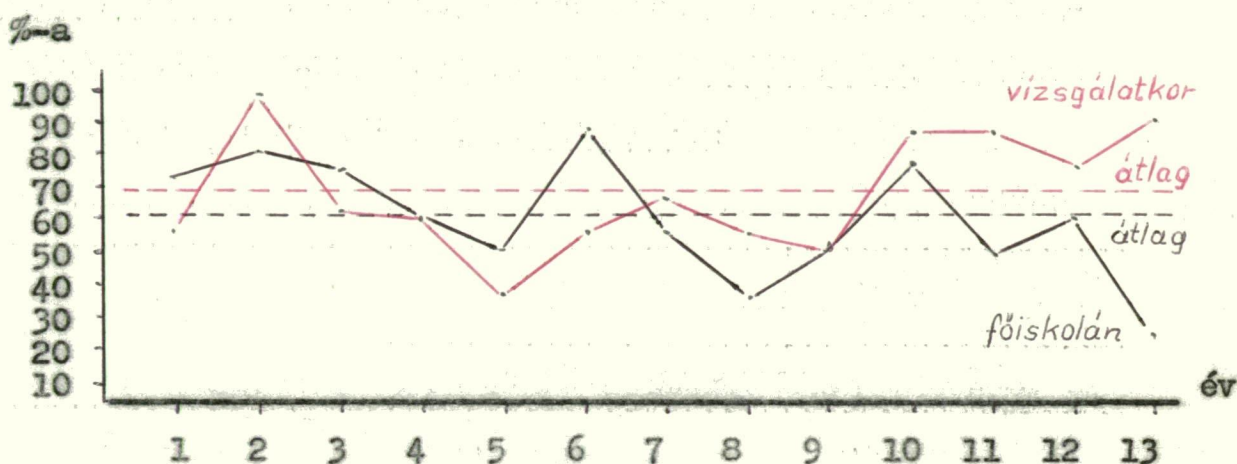
bőző életkörülmények okozhatják, hanem az is, hogy a pedagógus csoportok között szemléletbeli különbség van. Hogy ennek szerepét a minimálisra szorítsuk, a következőkben összehasonlítjuk, hogy a munkaviszonyban töltött évek szerint megosztott pedagógusok hány százaléka végzett társadalmi-közéleti munkát a vizsgálatkor, illetve ugyanilyen megosztásban, a főiskolán:

Munkaviszonyban töltött idő		Tevékeny közéleti munkát végzett a			
		vizsgálatkor		főiskolán	
1 év	1 - 3 év	57,1 %	72,5 %	71,4 %	75,4 %
2 év		98,0 %		80,0 %	
3 év		62,5 %		75,0 %	
4 év	4 - 6 év	60,0 %	51,0 %	60,0 %	66,0 %
5 év		37,5 %		50,0 %	
6 év		55,5 %		88,0 %	
7 év	7 - 9 év	66,6 %	57,4 %	55,5 %	46,2 %
8 év		55,5 %		33,3 %	
9 év		50,0 %		50,0 %	
10 év	10 - 13 év	84,6 %	83,5 %	76,9 %	52,2 %
11 év		87,5 %		50,0 %	
12 év		73,3 %		60,0 %	
13 év		88,8 %		22, 2%	

20. táblázat

A munkaviszonyban töltött /1 - 13/ évek szerint megosztott 131 pedagógus főiskolai és végzés utáni társadalmi-közéleti aktivitásának összehasonlítása grafikus módon:

Aktívak

2. ábra

A grafikonból az alábbiakra következtettünk:

A felmérésben résztvevő összes pedagógus 69,4 %-a aktivizálja magát a vizsgálat idején, míg a főiskolai évek alatt ugyenezen pedagógusoknak 61 %-a tevékenykedett.

Általában tehát aktívabbak volt hallgatóink a végzés után, mint a főiskolai tanulmányaik alatt.

Összehasonlítva a munkaviszonyban töltött évek szerint megosztott pedagógusoknak a vizsgálat időszaka és a főiskolai évek alatt aktívak százalékát megállapítjuk, hogy:

a munkába lépés első évében a pedagógusok 57,1 %-a végzett társadalmi munkát, pedig a tanulmányok alatt ugyanez az évfolyam 71,4 %-a dolgozott aktívan.

A második évben "megugrik" a tevékenyek száma és meghaladja a főiskolai aktivitás mértékét /%-át/ is.

A harmadik évtől fokozatos visszaesés tapasztalható a munkahelyi társadalmi munkavégzésben, annak ellenére, hogy ezek a pedagógusok tevékenyebbek voltak a főiskolán.

A hetedik évtől, a végzés után, újra mind aktívabban kapcsolódnak be volt hallgatóink a társadalmi-közéleti munkába.

A hét évnél hosszabb munkaviszonnyal rendelkező pedagógusok felmérésünk időszakában, minden évfolyam esetében aktívabban végzik a társadalmi munkát, mint főiskolás korukban.

Mi az oka a változó társadalmi-közéleti aktivitásnak?

2.6.2. A családi helyzet hatása

A felmérésben résztvevő pedagógusok közéleti tevékenységét nemek szerinti megosztásban nem vizsgáltuk, tekintettel a férfiak igen kis létszámára. Összességében azonban megállapítottuk, hogy a férfiak a közéleti munkából aktívabban vesznek ki részüket.

Felmérésünk szerint a férfiak 84 %-a, a nőknek 66 %-a aktív a tanulmányok befejezése után.

A 131 pedagógus közül 104 személy házas.

Bemutatjuk a 104 házas pedagógus megoszlását házastársa iskolai végzettsége és munkaköre szerint:

Házastárs iskolai végzettsége	Fő	Megoszlás %-a
Középiskola	56	53,8
Főiskola, egyetem	48	46,2

21. táblázat

Házastárs munkaköre	Fő	Megoszlás %-a
Fizikai	14	13,5
Nem fizikai	90	86,5

22. táblázat

A 131 pedagógus megoszlása a családi állapot és a közéleti aktivitás szerint

Családi állapot	Össz fő	Tevékeny		Passzív	
		fő	%	fő	%
Házas	104	70	67,3	34	32,7
Nem házas	27	21	77,7	6	22,3

23. táblázat

A házastárs közéleti munkásságának hatása:

A 104 pedagógus megoszlása a házastárs közéleti aktivitása szerint

A pedagógus					
házastárs közéleti munkát:		tevékeny		passzív	
		fő	%	fő	%
Végez	49 fő	34	74,8	15	25,2
Nem végez	55 fő	35	63,6	20	36,4

24. táblázat

A nem házas pedagógusok a társadalmi munkában nagyobb aktivitást fejtenek ki, mint a házasok.

A házastárs társadalmi aktivitása pozitív hatású.

A 131 pedagógus megoszlása gyermekeik száma szerint és ennek kapcsolata a társadalmi aktivitással

Gyermekek száma	Pedagógusok száma /fő/	Társadalmi munkát végez a gyermekek száma szerint megosztott mintából	
		fő	%
Több	54	38	70,3
Egy	37	22	59,4
Nincs gyermeke	40	31	77,5

25. táblázat

A felmérésben résztvevő pedagógusok többsége nő. /Ez az összes általános iskolai pedagógusra vonatkoztatva is igaz./ A táblázatokban felsorakoztatott családi környezeti adottságok és a társadalmi-közéleti tevékenység közötti kapcsolatkereséskor is ezért kiemelten a nők társadalmi munkában való részvételének lehetőségeit vizsgáljuk.

A fiatal pedagógusnők közéleti aktivitását sok tényező gátolja, - bár a nőpolitikai határozatok végrehajtásában születtek eredmények. Továbbra is megszakítja az oktatónők szakmai fejlődését, közéleti tevékenységét az a néhány kihagyott év, amelyet gyermekeik nevelésére fordítottak a szülés után.

Egy - Zala megyében végzett - felmérés szerint "... a megye pedagógusainak 12-14 %-a állandóan szülési szabadságon és gyermekgondozási segélyen van, mivel az általános iskolai pedagógusok több mint 80 %-a nő és közöttük sok a fiatal." /15/

A pedagógus férfiak közéleti aktivitására is hatással lehetnek a gyermekekkel járó gondozási feladatok, de kétség kívül jóval kisebb mértékben, mint a nők esetében.

A következőkben bemutatjuk, hogy a felmérésben résztvevő pedagógusnők a végzés utáni években milyen megoszlásban voltak szülési illetve gyermekgondozási szabadságon:

A végzés éve végzetek száma /nők/		A végzés utáni hányadik évben, hányan vették ki szülési ill. gyermekgondozá- si szabadságukat												
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
1975	7 fő	0												
1974	10 fő	0	0											
1973	13 fő	0	2	2										
1972	9 fő	0	2	3	5									
1971	8 fő	0	1	3	5	5								
1970	9 fő	0	0	3	3	1	1							
1969	8 fő	0	1	2	0	2	1	1						
1968	9 fő	0	1	1	3	5	3	1	1					
1967	7 fő	0	0	0	0	2	2	1	2	1				
1966	9 fő	0	0	2	3	2	3	0	1	2	2			
1965	6 fő	0	2	1	1	1	1	1	1	1	1	0		
1964	12 fő	0	0	0	2	7	2	3	1	1	1	0	1	
1963	5 fő	0	0	1	1	2	1	0	0	0	1	0	0	0
Összesen:		0	9	18	23	27	14	7	6	5	5	0	1	0
Százalékosan:		0	8	19	28	37	21	13	12	12	15	0	5	0
Átlagosan:		<u>1-3 év</u>			<u>4-6 év</u>			<u>7-9 év</u>			<u>10 - 13 év</u>			
		<u>9 %</u>			<u>28 %</u>			<u>12 %</u>			<u>5 %</u>			

26. táblázat

A táblázat adataiból látható, hogy a fiatal pedagógus-
nők /többsége/ a tanulmányok befejezése utáni 4., 5., 6.
évben veszik ki a szülési szabadságot, tehát ez az időszak

illetve az ezeket az éveket követő 1-3 év jelenti a legnagyobb fizikai-idegi igénybevételt számukra. Ez azt jelenti, gyakorlatilag, hogy az oktató-nevelő munkába illetve a társadalmi-közéleti munkába, nagyobb intenzitással, többségük csak a végzés utáni 7. - 9. évtől tud részt venni.

Következtetéseink összhangban vannak azokkal a megállapításokkal, amelyeket a pedagógusok munkaviszonyban töltött ideje és aktivitása közötti kapcsolatkereséskor tettünk.

Az előző adatokból az is látható, hogy a több gyermekes pedagógusok csaknem olyan mértékű tevékenységet fejtenek ki, mint a gyermektelen pedagógusok. Ugyanis később a szükséges fizikai munkák, az ellátás, gondozás területén, csökkennek.

2.6.3. A munkakörülmények hatása

A pályakezdők tevékenységét sok tényező befolyásolja, így a munkahelyi fogadtatás, a nevelőtestületi közösség, a pedagógustársak és a munkahelyek, társadalmi szervek vezetőinek segítsége, a mindennapi életkörülmények.

Kedvezőtlen tényező, ha a pedagógusok kezdeményezései nem találhatnak megértésre, sok iskolai kötelezettséggel terhelik túl őket, nem megfelelő anyagi - és lakáskörülmények között élnek, nem kapják meg a szükséges támogatást problémáikban, kevés a lehetőségük a társas

kapcsolatok kialakítására /16/.

A vizsgálatban résztvevő pedagógusok aránylag szerencsés helyzetben vannak. Különösen a fiatalabbak problémája, a lakáskérdés, többségüknél megoldottnak tekinthető. Saját lakása 55 %-uknak van, szolgálati lakással 22 %-uk rendelkezik, szülőknél lakik 17,5 %-uk és albérletben csak 5,3 %-uk.

Hogy mennyire kedvezőek ezek az adatok, érdemes összevetni a Budapesti Tanítóképző Főiskolán - ugyancsak 1975 évben végzett felmérés adataival: "Volt hallgatóink lakásviszonyait vizsgálva megállapítottuk, hogy a Budapesten élők 62 %-a családalapítás után is szüleinél vagy albérletben lakik. Többségük lakáshelyzete lényegében nem megoldott. Vidéken csak 32 %-uk lakik szüleinél, 68 %-uk önálló lakásban él." /17/

A 131 pedagógus megoszlása a munkahely és lakóhely szerint

Munkahely	Pedagógusok száma	Lakóhelyén dolgozik	
		fő	%
Városban	72 fő	66	50,4
Külsőterületen községben	59 fő	45	34,3
Összesen :		111	84,7
Bejáró :		20	15,3

A társadalmi-közéleti munkavégzésben azok a pedagógusok a legaktívabbak, akiknek a lakhelye és a munkahelye is külterületen, községben van. Ezeknek a pedagógusoknak 72 %-a végez sokirányú iskolai és iskolán kívüli társadalmi munkát. A külterületen, községben a pedagógus közelebb kerül a település embereihez. Jobban ismeri a gyermekek szüleit és rajtuk keresztül a település gondjait, problémáit, mint a városban működő pedagógusok. A közvetlenebb emberi kapcsolatok révén feltáruhnak a társadalmi-közéleti munkalehetőségek is.

A városban lakó és tanító pedagógusok 66 %-a végez társadalmi munkát.

A megfelelő lakáskörülmények mentesítik a pedagógusokat attól, hogy lakáskörülményeik javítása céljából, minden szabadidejüket túlórázásokkal, mellékállások vállalásával, a pénzszerzésre használják fel. A megfelelő lakáshelyzet és a munkahely megfelelő területi adottságai mellett a közösségi aktivitást a munkahelyi szakmai elfoglaltságnak is biztosítani kell.

A munkahelyi elfoglaltság

Az 1868. évi népiskolai törvény /XXXVIII.I.c./ leegyzíti, hogy a népiskolai tanító heti 30 óránál többet nem köteles tanítani. Ennek ellenére az egytanító népiskolákban heti 34 órára is felment az óraszám. 1950-ben a tanítók kötelező órája egységesen 25 órában lett megállapítva.

1972. június 19-i ülésén a Párt Központi Bizottsága foglalkozott az állami oktatás helyzetével, a pedagógusok élet- és munkakörülményeinek folyamatos javításával.

A kötelező tanítási óraszámon kívül azonban a tanárnak sok időt kell fordítani a továbbképzésre és a gyűjtött tudományos anyagból azt kiválasztani, ami a tanításra is a legalkalmasabb. Munkája sokrétű: tanítás előkészítése, munka- és óratervek elkészítése, írásbeli dolgozatok javítása, szemléltető-, kísérleti eszközök készítése, szertár gondozása, adminisztrációs munkák ellátása, értekezletek, kirándulás, ünnepélyek, családlátogatás.

Az MTA Szoc. Kutató Intézete és a Fővárosi Pedagógiai Intézet időmérleg-vizsgálata szerint /amelyben 1380 pesti és vidéki pedagógus vett részt/ a pedagógusok iskolai munkára fordított ideje heti átlagban 47,6 óra. Ebből:

tanítás /tanítási óra, napközi, szakkör, korrepetálás/ heti átlagban 23,8 óra /50 %/

tanításhoz kapcsolódó tevékenységek

/felkészülés, előkészítés, dolgozatjavítás stb./ heti átlagban 12,0 óra /25 %/

A tanítás és a közvetlenül ehhez kapcsolódó tevékenységek aránya mindenütt /általános és középiskola, budapesti és vidéki iskola/ 75 % körül van.

Az iskolai munkára fordított időből fennmaradó
25 %-nyi idő a következők szerint oszlik meg:

<u>tanórán kívüli pedagógiai tevékenység</u>	7,2 - 12,3 %
<u>egyéb iskolai tevékenység</u>	4,3 - 6,0 %
<u>továbbképzés</u>	2,3 - 5,0 %

/A továbbképzés a pedagógusmunka szerves része.//18/

A pedagógusok többségének iskolán kívüli, kötetlen ideje sem független az iskolától, mert vannak olyan iskolai ügyek és feladatok, amelyek megoldásai állandóan foglalkoztatják őket. - Pedig sok szabad időre lenne szükségük, hogy lépést tudjanak tartani a szakmai és pedagógiai követelményekkel, különösen most, hogy a korszerű oktatási eljárások kidolgozása /feladatlapos ellenőrzés, programozott oktatás stb./ a tanításhoz kapcsolódó tevékenységek idejét nagymértékben megnövelik.

A pedagógus a szakmai ismeretek nyújtásán túl, műveltséget is közvetít - erre a feladatra pedig csak akkor alkalmas, ha maga is művelt és van képessége és ideje együtt dolgozni, művelődni a tanulókkal /színházba, hangversenyre, irodalmi előadásokra vinni a tanítványokat/, közreműködni az előadásban vagy annak megszervezésében.

Milyen összefüggést tapasztalunk a vizsgált pedagógusok munkaköri elfoglaltsága és a közéleti tevékenységre fordított idő között, a munkaviszonyban töltött évek függvényében?

A munkaviszonyban töltött idő	Az egy főre eső átlagos	
	munkaköri elfoglaltság óra/hét	társadalmi-közéleti tevékenység óra/hét
1 év	39,2	2,1
2 év	44,6	4,0
3 év	40,7	3,8
1 - 3 év	41,5	3,3
4 - 6 év	42,4	2,9
7 - 9 év	43,2	3,7
10 - 13 év	44,2	4,8
Átlag :	42,9	3,7
Minimum :	39,2 /1. évben/	2,1 /1. évben/
Maximum :	45,7 /13. évben/	5,6 /12. évben/

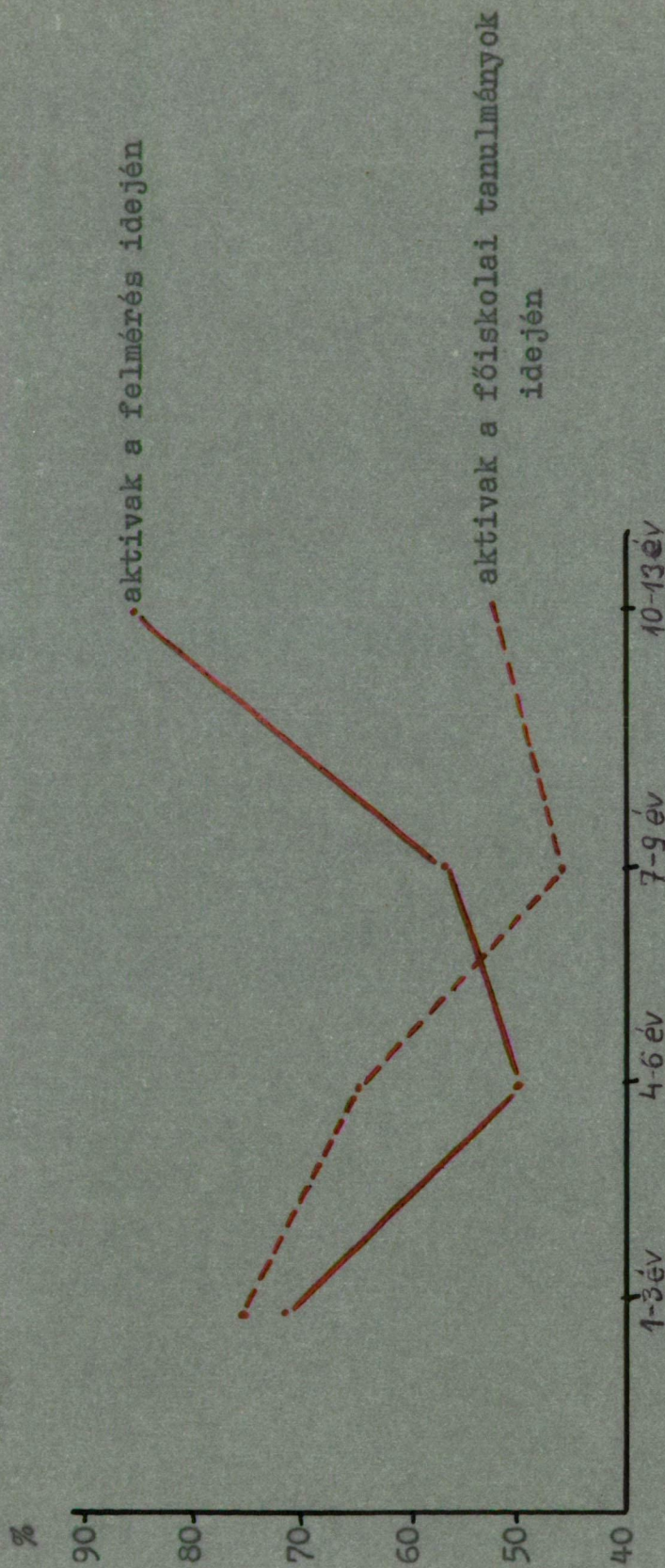
28. táblázat

A felmérésben résztvevő pedagógusok munkaköri elfoglaltsága a munkában töltött évek számával általában növekszik. Ez természetes is, hiszen a több éves szakmai /szaktárgyi és pedagógiai/ tapasztalattal rendelkező

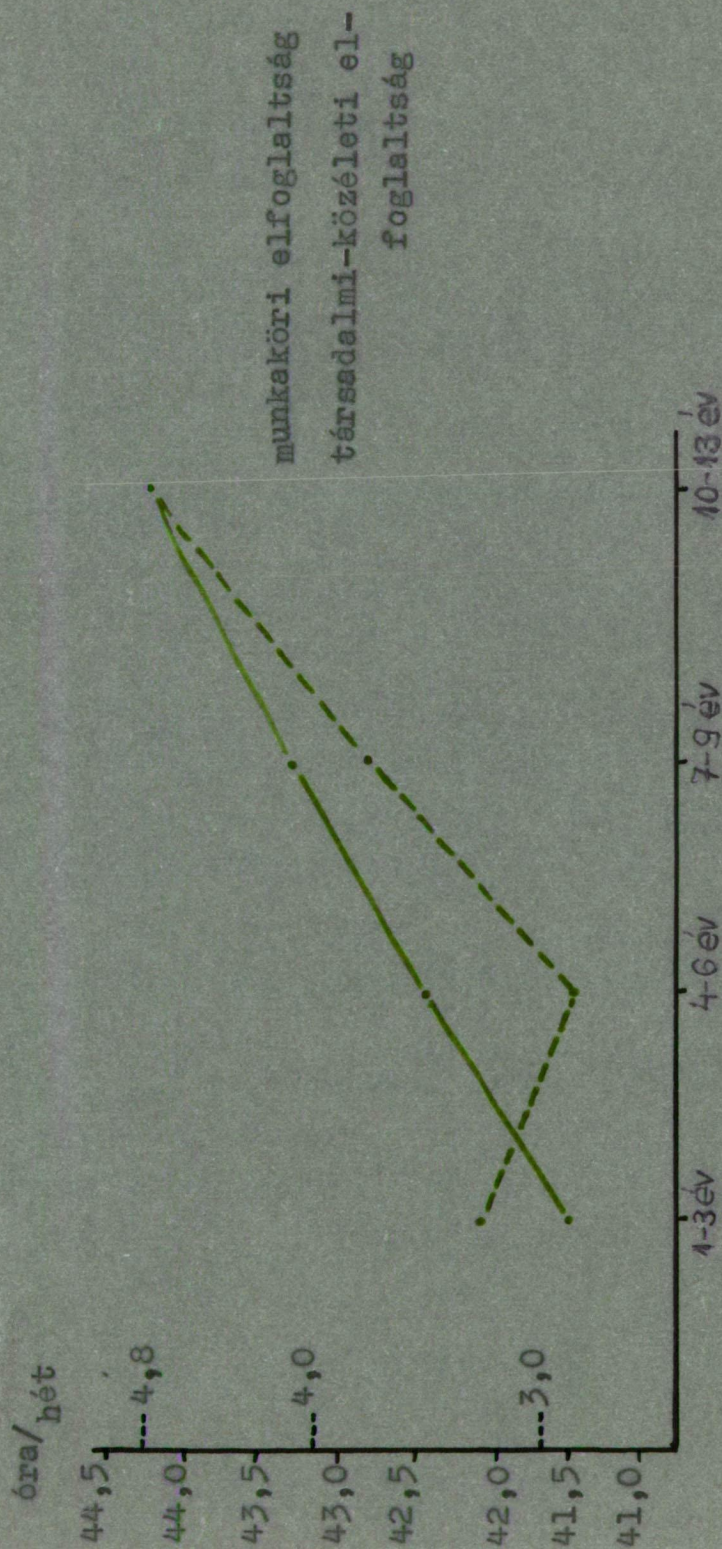
pedagógus maga is megtalálja az újabb munkalehetőségeket, de több év után a munkatársak is jobban felismerik, hogy az illető pedagógus - adottságai révén - milyen feladatok elvégzésére kérhető fel, bizható meg.

A társadalmi-közéleti munkával töltött idő heti óraszám az első évben a legkevesebb, majd a második évben megkétszereződik. A további években az aktivitás csökkenése tapasztalható és csak a hetedik évtől emelkedik ismét fokozatosan.

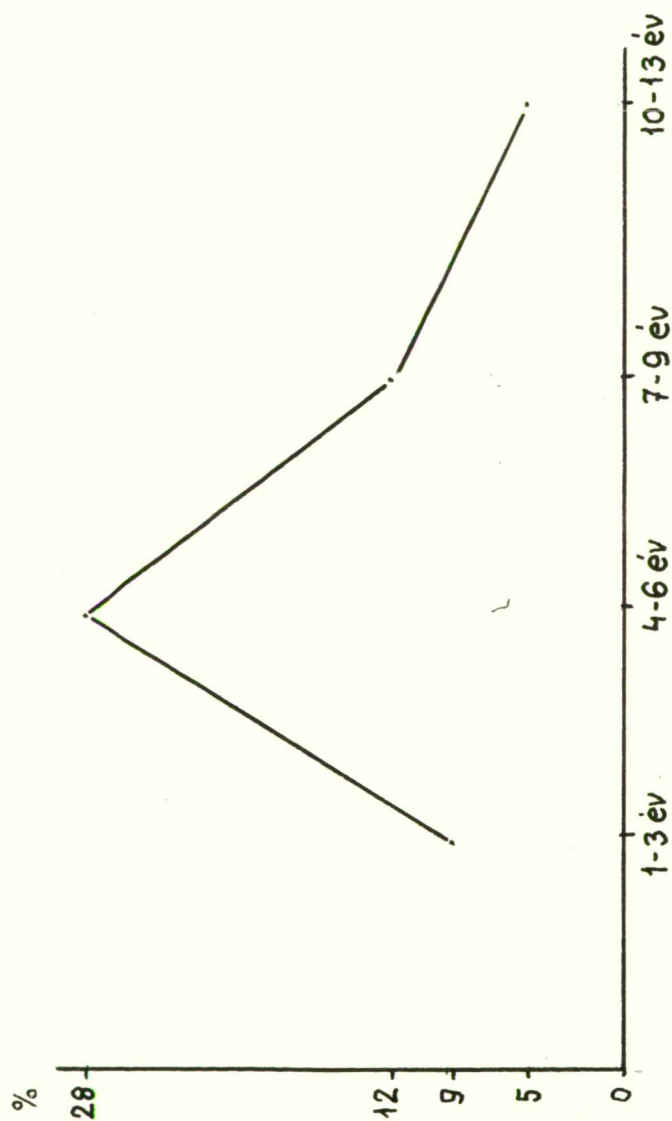
A következőkben összevetjük grafikonok segítségével azon táblázatok adatait, amelyek a munkaviszonyban töltött idő függvényében szemléltetik a családi, munkahelyi és társadalmi jellegű elfoglaltságok változását, hogy azok egymásra gyakorolt hatásai, összefüggései szemléletessé váljanak.

A munkaviszonyban töltött évek száma szerint megosztott, társadalmi-közéleti munkában aktív pedagógusok százaléka a felmérés idején /és összehasonlításként:a főiskolán/.

A munkaköri és a társadalmi-közéleti elfoglaltság változása a munkaviszonyban töltött évek száma szerint.

A szülési ill. gyermekgondozási szabadságon levő pedagógusnők %-os megoszlása
a munkába lépés utáni évek szerint.

Az első, második illetve harmadik év a munkába lépés után eléggé eltérő problémák elé állítják a kezdő pedagógusokat. Ezért szükségesnek tartjuk ezt a három évet külön is elemezni.

Volt hallgatóink munkaköri elfoglaltsága az első évben a legkevesebb. Gyermekgondozási tennivalóik még nincsenek. Mégis az tapasztalható, hogy az első évben, a különben főiskolán aktív hallgatók, a legkisebb mértékben kapcsolódnak be a társadalmi-közéleti munkába.

A pályakezdő évek próbatétele kedvezőtlenül befolyásolja a fiatal pedagógusok aktivitását. A munkaköri tapasztalatlanság mellett a nem megfelelő munkahelyi légkör is gátló tényező lehet. "A pedagógus kollektívák újabb és régebbi rétegei között keletkező feszültség fő okai a nézetbeli, módszerbeli különbségek. Ezeken kívül esetenként szerepet játszik az életkor, a családi helyzet, az előképzettség különbsége is." /19/

A felmérésben résztvevő, kezdő pedagógusok leveleiből idézünk:

"Nálunk az idősebb korosztály megosztja maga között az ilyen /társadalmi/ jellegű munkát. Nemigen számít a fiatalabbakra, pedig mi is szívesen tevékenykednénk elsősorban az iskolához kapcsolódó munkákban."

"Mint fiatal pedagógust, senki nem kért, bizott meg vagy tájékoztatott a különböző társadalmi munka lehető-

ségeiről ..." - írja egy olyan hallgatónk, aki a főiskolán két évig KISZ titkár volt, a IV. évben főiskolai tanácsstag.

"Falun tanítok egy éve. Nem ismerem még az embereket, nem érzem magaménak a falu gondjait."

"Sok pedagógus vállalna ilyen tevékenységet, csak nem tudja, hol gyümölcsöztesse ismereteit, nem kielégítő az információs bázis."

"A pedagógusok közéleti tevékenységét befolyásolják a helyi adott körülmények. Falun általában kevesebb ilyen természetű munka adódik. Sok esetben a helyi vezetők sem igénylik a pedagógusok segítségét." /!/
/!

Az idézett sorokhoz hasonló tartalmúak mindazon válaszok, melyeket az egy éve diplomát szerzett pedagógusok adtak a közösségi, társadalmi tevékenységgel kapcsolatban.

Mint látható, nem a tennivágyás hiányáról van szó. A fiatal pedagógusok nem ismerik a lehetőségeket, ezért igénylik a megfelelő tájékoztatást, hogy adottságaikhoz mértén bekapcsolódhassanak a társadalmi-közéleti munkákba.

A második éve tanító nevelők nagy intenzitással kapcsolódnak be az iskolai és iskolán kívüli munkákba.

Munkaköri és társadalmi munkára fordított heti óra-

számuk magas, együttesen 48,6 óra. /Csak a munkahelyi elfoglaltság 44,6 óra hetente/. A túlórázás /a pedagógushiányon kívül/ sok mindennek a következménye. Megnővekedtek a feladatok a dolgozók általános iskolájában, ahol 1972-ben 25 ezren, 1975-ben már 70 ezren tanultak /20/. Esti-levelező tagozaton az általános iskolában, 1976/77-es tanévben 39 092 fő tanult, ebből esti tagozaton: 19 115 fő. Szakmai továbbképzéshez kapcsolt általános iskolai tanfolyamon 1976-ban 30 615 fő vett részt /21/.

A gyermekgondozási szabadságon levő pedagógusok belső helyettesítése is emeli az óraszámot, s nem utolsósorban anyagi okok is többlet óra vállalására készítik a tanárokat. A családalapítás anyagi gondjai főleg a fiatalokat terheli.

A második éve tanító pedagógusoknak még nincsenek gyermekgondozási problémáik, így a többlet órák mellett, intenzíven vállalnak - főleg az iskolához kapcsolódó, társadalmi feladatokat. /Már tájékozottabbak, tapasztaltabbak a munkahelyen./

Adataink szerint, a második évtől kezdve évenként mind több pedagógusnő megy szülési szabadságra. Ennek hatása először a harmadik évben mutatkozik. A harmadik évben a társadalmi-közéleti aktivitás csökken.

A 4-6 éves munkaviszonnyal rendelkező pedagógusok esetében az évenkénti változások azonos tendenciát mutatnak. A társadalmi aktivitás mélyen, a főiskolán tanúsított aktivitás szintje alatt van. Mind több pedagógusnak van 1-3 éves kisgyermek. A családi gondok mellett a munkaköri elfoglaltság a munkaviszonyban töltött évek számával fokozatosan emelkedik. A pedagógusok tehát igyekeznek eleget tenni a szaporodó munkaköri feladatoknak, de a családi elfoglaltság már nem teszi lehetővé az intenzívebb társadalmi tevékenységet is, ezekben az években.

A 4-6 éve tanító pedagógusok leveleiből idézünk:

"A gyermekes anyák esetében a közéleti tevékenység vagy a család vagy az iskolai oktató-nevelő munka rovására megy. Ez a két tevékenység maximálisan kitölti idejét, igénybe veszi erejét."

"Ad a pedagógus hivatás és a családi élet annyi elfoglaltságot, hogy idő nincs még többletmunkák vállalására. Akik végeznek közéleti tevékenységet, azok zömével munkaidő alatt végzik és a gyermekeik is nagyobbak, önállóbbak."

"Annyi az iskolai elfoglaltságunk, hogy külső közéleti tevékenységek vállalására nincs lehetőségünk. Iskolai társadalmi munkák végzése is a család rovására megy."

"A friss diplomások lelkesek, aktívan bekapcsolódnak a közéleti munkába. Az évek múlásával az aktivitás csökken. Okai: kevés anyagi, erkölcsi elismerés. Kevés juttatásban részesül, gyermekeinek nincs biztosítva a bölcsődei, óvodai felvétel, az értelmiségiekhez viszonyítva alacsony a fizetés. E problémák letörlik, csökken a szabadidejét /sok túlórát, helyettesítést vállal/ - csökken a közéleti munkák vállalása."

"Az iskolában annyi a tennivaló, hogy kifelé nem is ér rá az ember nézni. Tanteremhiány, pedagógushiány, 38-45 fős osztálylétszám annyi megoldandó problémát és délutáni elfoglaltságot ad. Ezután jön a család - 1-2 óra naponta - majd készülés a másnapi órákra. Másik probléma, hogy a pedagógusokat más értelmiségiektől elszigeteltnek tartom. Pedig olyan sok ötlete, javaslata van az embernek, de nincs alkalom, hogy érintkezzen az illetékesekkel. Sajnos, ahogy nő a család, úgy csökken a pedagógus közéleti tevékenysége!"

A következő véleményt a főiskolai tanulmányai alatt két évig tanulmányi csoportvezető, egy évig KISZ VB szervező titkár, és három évig KISZ Városi VB tagként dolgozó, volt hallgatónk adta:

"Véleményem szerint egy kezdő pedagógusnak kevés ideje marad a közéleti tevékenységre. Óravázlatok, dolgozatjavítás, szemléltető eszközök készítése, fizikai dolgozók gyermekeinek korrepetálása, családlátogatás,

szertárrendezés. Ezek mellett a háztartás vezetése, valamint maszek tanítványok, amit alacsony fizetésünk sokunk számára szükségessé tesz. Még nem is említettem a pedagógusok állandó önképzését!"

A munkaviszonyban töltött hatodik év után, a kilencedik évig, a társadalmi-közéleti munkába bekapcsolódó pedagógusok száma kismértékben emelkedik. A társadalmi-közéleti munkára fordított heti óraszám, ebben az időszakban, jobban növekszik, - ami néhány pedagógus kiemelkedő aktivitásának következménye. Ugyancsak a 6. évtől csökken a szülési szabadságon levő pedagógusnők száma. A 7.-9. évben "hátráltató tényezőként" a családi elfoglaltságot már kevesebben említik volt hallgatónk közül. A munkahelyi elfoglaltság az előző évekhez viszonyítva tovább nő, de az iskolai munka mellett a szélesebb látókörrrel rendelkező, tapasztaltabb pedagógusok már az iskolán kívüli társadalmi munkalehetőségeket is megtalálják.

A 7 - 8 évnél régebben tanító pedagógusok közül mind többen észrevételezik a társadalmi-közéleti feladatok aránytalan elosztását.

"A pedagógusok részvétele a közéleti munkákban igen eltérő. Az a jellemző, hogy aki vállal ilyen munkát, annak túl sokat adnak, sokszor éppen ezért nehéz elvégeznie. Aki nem vesz részt ilyen munkában, annak lényegesen több ideje marad szakmai továbbképzésre és

egyéb munkákra."

"Sajnos, még mindig egyenetlen a tehervállalás ezen a téren. Egyesek túl sok megbízatást vállalnak, míg mások éppen hogy csak elvégzik mindennapos munkájukat - pedig telne erejükből és idejükből."

"A közéleti munkából nem egyenletesen veszik ki részüket. Ennek legnagyobb oka a közömbösség."

"Véleményem szerint az arányok helytelenek. Egyesek közéleti tevékenysége olyan sok időt kíván, hogy az a munkahelyen végzett munka rovására megy."

"Az értelmiségiek közül a pedagógustól várják a társadalmi-közéleti tevékenységet rendszeresen, mástól csak alkalomszerűen."

"Kis községben élek. Véleményem szerint túl sokat várnak a pedagógusoktól. Az Állami Gazdaság és a Termelőszövetkezet jóval több értelmiségi, egyetemi végzettségű egyént számlál, mint a pedagógusok létszáma. Mégis szinte csak az utóbbiakra akarnak támaszkodni."

Mint a levelekből is kitűnik, a pedagógusok egyrészt az aránytalan megterhelést kifogásolják, másrészt nem tartják helyesnek, hogy a "nem fizetett helyeken" főleg a pedagógusokra támaszkodnak, - akiknél ez sok esetben az iskolai oktató-nevelő munka rovására is megy.

A munkaviszony 9. évétől kezdve a család időigényes gyermekgondozási terheinek csökkenésével, a munkaköri elfoglaltság növekedése mellett is, növekszik a társadalmi-közéleti munkában tevékenyek száma, és még intenzívebben nő az ilyen munkára fordított heti óraszám.

A családi elfoglaltság csökkenése mellett, az aktivitás fokozását elősegíti a hosszabb munkaviszonnyal kialakult szélesebb látókör, az iskolában és iskolán kívül szerzett társadalmi jellegű tapasztalatok is.

2.6.4. A munkahelyi és társadalmi szervek szerepe

A felmérés során megkértük volt hallgatóinkat, hogy soroljanak fel olyan társadalmi-közéleti munkákat, amelyekben ugyan nem vesznek részt, de alkalmuk lenne tevékenykedni benne. Erre a kérdésre azok is válaszoltak, akik ilyen jellegű munkát jelenleg nem végeznek. A kérdéssel az volt a célunk, hogy megállapíthassuk, mennyire tájékozottak ilyen területen.

Több munkalehetőséget	20 pedagógus,
egy munkalehetőséget	48 pedagógus sorolt fel.
Tájékozatlan	63 pedagógus.

A 131 pedagógus megoszlása a társadalmi-közéleti munkában való részvétel és az ilyen jellegű munkalehetőségek ismerete szerint

A vizsgálatkor társad-közéleti munkában	munkalehetőséget		
	ismer		tájéko- zatlan
Aktiv: iskolán kívül is 54 fő	34 fő	63 %	20 fő
csak iskolában 37 fő	21 fő	57 %	16 fő
Passzív: 40 fő	13 fő	32 %	27 fő
Összesen: 132 fő	68 fő	52 %	63 fő

29. táblázat

Az adatokból megállapíthatjuk, hogy a vizsgálatban résztvevő pedagógusaink 48 %-a nem tud olyan társadalmi-közéleti munkáról munkahelye és lakhelye környezetében, amelyben alkalma lenne dolgozni.

Az 1-3 évet munkaviszonyban töltött tanárok 75 %-a, az ennél több éve dolgozó pedagógusok 38 %-a tájékozatlan.

A munkahelyek és társadalmi szervek vezetőinek fokozottabban kellene ügyelni arra, hogy különösen a fiatalok, de az idősebb pedagógusok is megfelelően tájékoztatva legyenek az iskolai és iskolán kívüli gazdasági, politikai, társadalmi, közművelődési tennivalókról, a

társadalmi és tömegszervezetek tevékenységéről.

Adataink szerint azok a pedagógusok a legtájékozottabbak, akik iskolán kívüli feladatokat is ellátnak. Az is igaz, ha valakinek már több funkciója van, könnyebben felkérlik újabbak betöltésére is, és ez sokszor csak formális munkát jelent.

"A Városi KISZ Bizottságban betöltött szerepemet még főiskolás koromból örököltem: sajnos nem látom a megbízatással járó feladatokat, teendőket, úgyhogy ez csak névleges munka /egy-két ülés kivételével/" - írja egy volt hallgatónk.

Az előzőekben idézett, kezdő pedagógusok levelei is a megfelelő tájékoztatást, "információ áramlást" hiányolták.

A vizsgálatban résztvevő tanárok 52 %-a, 68 pedagógus, azonban tudja, hogy hol lenne szükség a munkájára és mégsem vesz részt benne. Mi az oka távolmaradásuknak?

Az általános iskolai pedagógusok több mint 80 %-a nő. A mi esetünkben 85,4 %. A falu, község, város iskolán kívüli, vezető, irányító feladatköreinek ellátására azonban ritkábban kérnek meg nőt. "Széles körű vélemény, hogy a nők irányában lényegesen kevesebb az előlegezett bizalom. Nőt ritkábban biznak meg olyan

feladattal, mely nem a már elért, bizonyított szintjére, hanem jelentős további fejlődésére épít, amibe - megfelelő segítséggel - még bele kell "nőnie". - olvashatjuk a női oktatók helyzetét elemző, egyik cikkben /22/.

Az a 68 pedagógus, aki tudna munkahelye és lakhelye környezetében olyan társadalmi munkát, amelybe bekapcsolódhatna, de mégsem vesz részt benne, - a következő okokra hivatkozik:

már sok társadalmi munkát végez	22 fő
munkahelyi elfoglaltság	45 fő
családi elfoglaltság	44 fő
egészségi okok	11 fő
felkérésre vár	10 fő
rátermettség hiánya	10 fő
nem érzi jelentőségét	2 fő

Az egyik pedagógusnő írja: "sok társadalmi feladatot kapunk, de ezek kisebb megbízatások. A pedagógus idejét csak felaprózzák. Elfáradunk."

Valóban, a pedagógusok nagyon sok társadalmi-közéleti munkát végeznek, - de azzal a pedagógusok erkölcsi megbecsülését rontjuk, ha minden olyan jellegű munkába őket vonjuk be /összeírások, adatgyűjtés/, ami nem kíván pedagógus végzettséget, ami elvonja őket a szakmai továbbképzéstől, társadalomformáló, műveltséget adó tevé-

kenységektől.

Főiskolás korában is kiemelkedő társadalmi-közéleti munkát végző hallgatónk - most vezető beosztású pedagógus -, írja:

"Hét évig nagyközségben dolgoztam. Ott a pedagógus "túlterhelt rabszolga":

Ünnepségek rendezője, műsoradója, gyűlések, értekezletek /kötelező/ résztvevője, népszámláló, szavazatszedő, veradásra agitáló, temetési beszédiró, pártoktatás vezető, sport vezető stb."

"Négy éve Budapesten tanítok: minden közéleti munkám iskolával, ifjúsággal kapcsolatos, Szívesen, nagy kedvvel csinálom."

Más levelekből:

"A társadalom aránytalanul sok társadalmi munkát kíván a pedagógusoktól. Bárcsak az értelmiség minden rétege legalább feleannyit vállalna a közéleti tevékenységek-ből!"

"Nem szabad pedagógusra olyan feladatot bízni, ami csak formális, csak időt von el."

¹⁰ A munkahelyi elfoglaltságra hivatkozik a legtöbb pedagógus, amelyet jelentősen megnövel az, hogy a tanítási órákra történő felkészülés a tantervek módosítása

miatt, lényegesen több munkát igényel. Munkafüzetek, feladatlapok halmazában, sok esetben megfelelő tanári kézikönyvek nélkül, a felkészülésben elbizonytalanodottá válnak a pedagógusok.

A tanításban sokféleséget okoz, hogy nem áll rendelkezésre központilag kidolgozott, egységes tantárgyi vonalvezetés.

Másik munkaköri probléma, hogy a pedagógusok közül sokan "viszonylag alacsonyra értékelik az iskola szerepét, gyerekekre gyakorolt hatását, azaz saját hatáslehetőségükben sem bíznak eléggé" /23/. Ez gyakran a tanítványok nem megfelelő családi körülményeire vezethető vissza.

Országos adatok alapján a vidéki általános iskolák pedagógusainak 40 %-a veti fel az iskolai munka hátráltató tényezőjeként a gyerekek elhanyagoltságát, az otthoni segítség hiányát és a rendezetlen családi körülményeket. Ezeknek ellensúlyozása többlet terhet ró a pedagógusra /pl. gyakoribb családlátogatás, több korrepetálás stb./ - és az eredménytelenség sokszor elkedvetlenedést okoz.

A pedagógusok közül a saját családi elfoglaltságukat a társadalmi aktivitás hátráltató tényezőjeként, 44-en említik. Néhány idézet a levelekből:

"Egy családanya, ha gyermekeik kicsik - nem végezheti ezt a feladatot anélkül, hogy a család rovására ne menjen."

"Sokkal inkább meg kellene becsülni a gyermekek megfelelő szellemű nevelését, mint amennyire azt ma az egyéb, társadalmilag hasznos tevékenységekhez képest értékelik."

A munkahelyek és társadalmi szervek vezetőinek körtekintésén is múlik, hogy azok a pedagógusok is megtalálják helyüket a társadalmi munkákban, akiknek kevés az önbizalmuk vagy "rátermettség hiányát" említik.

A megbízatásokat úgy kellene "szétosztani", hogy egyenletes megterhelést jelentsen a pedagógusok között és a feladat ellátásához ösztönözni kell őket. A 131 pedagógusból - társadalmi-közéleti munka vállalásához - 70-en kaptak feletteseiktől, közéleti vezetőktől serkentést, biztatást.

Az ösztönzés másik, lényeges formája a végzett munka elismerése. A felmérésben résztvevő pedagógusok közül sokan hiányolják munkájuk értékelését. Konkrétan, a 131 pedagógus közül 76-an kaptak valamilyen elismerést társadalmi-közéleti munkájukért a főiskola elvégzése után. Erkölcsi elismerésben 61 személy, anyagi elismerésben 43 személy részesült /van aki mindkettőben részesült/. Ezen belül közéleti tevékenységéért előléptetést 11 fő, fizetésemelést 22 fő kapott.

A vállalt munkához, a feladat megoldása érdekében, erkölcsi támogatást 83 pedagógus, anyagi támogatást 37 pedagógus kapott.

A Budapesti Tanítóképző Főiskola vizsgálatába bevont pedagógusok szerint "... az iskolák igazgatói általában szóbeli értékeléssel nyilvánítják véleményüket. A fiatalok sokat vállalnak a közös munka terheiből, de jó teljesítményükkel nincs arányban a kapott elismerés, jutalmazás. A kérdőíveken szereplő válasz szerint feletteseiktől differenciált, igazságos értékelést, bizalmat és nyíltságot várnak." /24/

A munkahelyek és társadalmi szervek vezetőinek arra kell törekedniük, hogy a jelenleg közömbös, a közéletben passzív magatartásúak száma lényegesen csökkenjen!

A közéletben szerzett információk, ismeretek, az itt kialakuló emberi kapcsolatok segítséget adjanak az iskolában folyó oktató-nevelő munkához!

Még nagyobb arányban kell társadalmi és erkölcsi elismerésben részesíteni azokat a pedagógusokat, akik iskolai oktató-nevelő munkájuk mellett sokat tesznek a falu, város társadalmi és kulturális felemelkedéséért! - akik ezt a munkát szinvonalas oktató-nevelő munka mellett végzik! /25/

2.6.5. A szaktárgy, az ismeretterjesztés és a továbbképzés jelentősége

A vizsgálatban résztvevő pedagógusokat szaktárgyuk szerint két csoportba soroltuk aszerint, hogy a kémia szakjukhoz reál tárgy /matematika vagy fizika vagy műszaki ismeretek, v. biológia/ vagy készségi tárgy /ének, rajz vagy testnevelés/ kapcsolódik. Megállapítottuk, hogy a csak reál szakos nevelők /105 fő/ közül 67 személy, míg a készségi szakos pedagógusok /26 fő/ közül 24 személy végez közösségi munkát.

Ezek szerint a választott szaktárgyak magukban hordoznak bizonyos lehetőségeket, amelyeket az iskolai munkán kívül, eltérő mértékben lehet hasznosítani.

Az ének szaktárgy /hangversenyek, ünnepélyek műsorában/, a rajz szak /kiállítások, tárlatok rendezésében, ünnepélyek dekorációs előkészítésében stb./, a testnevelés szak /sport-rendezvények műsorában/ több munkalehetőséget ad, mint pl. a matematika szak. A gyerekeket is ezen tárgyak által lehet jobban bekapcsolni az iskolai és iskolán kívüli közösségi munkákba. /Itt említjük meg, hogy érdemes lenne volt hallgatóink társadalmi beilleszkedését, szakok szerint, nagyobb intervallumban is megvizsgálni!/

A szaktárgyban rejlő nevelési lehetőségeket értékelik akkor pedagógusaink, amikor kiemelik a főiskolai tanulmányok időszakából a szaktanszékek rendezvényeinek

pozitív hatását jelenlegi közösségi munkájukra.

Természetesen, az előzőeken kívül, más lehetőségei is vannak a szaktárgyi ismeretek kamatoztatásának. Figyelembe véve, hogy a munkaviszonyban levő dolgozók közül mintegy 3 milliónak nincs szakmai képzettsége, hanem betanított, segéd- vagy alkalmi munkás, és 1970-ben az aktív keresők 39 %-a a VIII. általános iskolát sem végezte el - igen sok a teendő az ismeretterjesztés területén. A műveltség fokozása, a hiányos képzettség felszámolása, alapvető népgazdasági érdek.

Egy - a termelés és az ismeretterjesztés kapcsolatát - elemző munkában /26/ a következő vizsgálati megállapítást olvashatjuk: "A megismerés forrásai:

az oktatás	28,8 %
<u>ismeretterjesztés</u>	27,0 %
információs adaptálás	20,0 %
propaganda	14,6 %
gazdasági irányító szervek ráhatása	7,1 %
egyéb	2,7 %."

Az ismeretterjesztés tehát a társadalmi haladás egyik jelentős eszköze.

Az ismeretterjesztő előadásoknak tartalmilag a társadalom előtt álló feladatokhoz kell igazodniuk, mert az előadások témái iránti érdeklődés a mindennapi élet gyakorla-

tából fakad.

Ismeretterjesztő előadásokat a TIT-ben a 131 volt hallgató közül ötten tartanak, rendszeresen.

Mivel a kémia szaktárgy ismeretei a gyakorlati élet számos területével állnak kapcsolatban, pedagógusainktól elvárnánk ezen a területen is a nagyobb aktivitást.

Tekintve, hogy az ismeretterjesztés fontos közéleti munka, 1977-ben összesítést készítettünk arról, hogy Csongrád megyében a pedagógusok milyen mértékben kapcsolódnak be a TIT munkájába:

Közigazgatási terület	1977-ben Szegeden, a TIT-ben nyilvántartott előadók száma /fő/							
	Alt.isk. tanár		Közép és Főisk. tanár		Főiskolai, egyetemi diák	Egyéb	Összesen	
	Férfi	nő	Férfi	nő			Férfi	nő
Szeged város	4	21	153	70	301	6	416	139
Szeged járás	71	73	2	2	-	275	298	125
Hódmezővásárhely	8	8	18	9	58	99	152	48
Szentes város	6	4	12	7	-	67	74	22
Szentes járás	31	24	-	-	-	153	161	47
Makó járás	18	28	-	-	-	79	85	40
Összesen	138	158	185	88	359	679	1186	421
	296		273					
Összes	pedagógus 569 fő				Összes előadó 1607 fő			

30. táblázat

A táblázatból megállapítható, hogy az előadók 35,4 %-át a pedagógusok teszik ki, míg az orvosok, mérnökök, jogászok, tanácsi vezetők stb. együttesen az összes előadók 42,2 %-át.

Az általános iskolai pedagógusok közül, az ismeretterjesztésben a férfiak az aktívabbak. /Figyelembe véve a számadatoknál azt is, hogy az általános iskolai pedagógusok többsége nő./

Örvendetes tény, hogy a főiskolai és egyetemi diákok nagy számban tevékenykednek az ismeretterjesztés területén.

Az ismeretterjesztéshez korszerű ismeretekre van szükség. Napjainkban az emberiség által felhalmozott ismeretek óriási ütemű gyarapodásának lehetünk tanúi, amely az oktatás-nevelés szakmai elemeit tekintve is újabb és újabb követelményeket támaszt a pedagógusok munkájával szemben.

"A tankönyvek öt évenként cserélődnek. Mindenki elmaradhat a gyorsuló világban, de a tanítók soha. Az ő munkájuktól függ, milyen lesz néhány évtized múlva a termelékenység, életszínvonal, milyen lesz népünk helyezése a nemzetek versenyében." - írja Marx György /27/.

Tehát nemcsak egyéni, hanem társadalmi igény is a pedagógusok folymatos önképzése, tervezéri továbbképzése.

A közéleti aktivitás és a továbbképzés kapcsolata
a munkaviszonyban töltött évek figyelembevételével

Munkavi- szonyban töltött idő	Társadalmi-közéleti munkában					
	A k t i v			P a s s z i v		
	Össz. fő	Továbbképzés- ben részt vett		Össz. fő	Továbbképzés- ben részt vett	
1 - 3 év	24	18 fő	75 %	9	2 fő	22 %
4 -13 év	67	56 fő	81 %	31	21 fő	68 %
Összesen	91	74 fő	70 %	40	23 fő	58 %

31. táblázat

Azok a pedagógusok, akik társadalmi-közéleti munkát végeznek, aktívabbak az önképzésben is. A legnagyobb százalékban azok a tanárok vettek részt továbbképzésben, akik több időt töltöttek munkaviszonyban és közösségi, közéleti tevékenységet is folytatnak.

A társadalmi-közéleti munka sem végezhető korszerű ismeretek nélkül.

2.6.6. Az egyéni személyes tulajdonságok szerepe

"A pedagógus a társadalom megbízottja, akinek hivatása a társadalmi értékek átszármaztatása az ifjú nemzedékre. Mint ilyen, akkor hat igazán, ha valóban korának társadalmi igényeit és haladó eszméit képviseli" /28/.

A hivatás betöltése a környezeti adottságokon kívül és a szakmai /szaktárgyi, pedagógiai/ felkészültség mellett, sokban függ a pedagógus személyi tulajdonságaitól is.

"Minden eddigi vizsgálatunk azt bizonyítja, hogy bármennyire hasznos is a jövő pedagógusok érdeklődése a tanítandó tárgyak vagy technikák iránt - különösen a felső osztályokban működőknél -, a tanítói hivatást meghatározó fő motiváció az érdeklődés az ember fejlődése iránt a különböző művelődési javak hatására, a gyermekek szeretete és végül a nevelés társadalmi jelentőségének megértése." /Roger Gal//29/

A legalapvetőbb tulajdonságok, a jó megfigyelőképesség, szervezőképesség, megfelelő közlőképesség mellett a pedagógus fontos tulajdonságának kell lennie az emberek iránti megértésnek, türelemnek, nyíltságnak, segítőkészségnek és a munkában az igényességnek, következetességnek.

Ezek a tulajdonságok a pedagógus hivatás nélkülözhetetlen alapelemei, melyek szükségesek a hatékony oktató-nevelő munka és a társadalmi-közéleti munka végzéséhez is.

Sajnos sok embert öncélok hajtanak a munkahelyen és a magánéletben is, és a közösség érdekeit csak akkor veszik figyelembe, ha azt egyéni érdekük is kívánja.

Az életkörülmények javulásával újabb gondok születnek. Felelőtlenebbek, meggondolatlanabbak és sokszor életcélnélküliek a fiatalok, felnőttek. /A sok válás, a szellemileg fogyatékos gyermekek számának növekedése is a felelőtlenség következménye./

A gyermek anyagi gondozásában egyre több segítséget nyújt az állam a szülőknek, de a család gyermeknevelő funkcióját is sok esetben az iskolának kell átvennie /a családok többségében mindkét szülő dolgozik/. Az intézményes nevelés, annak igénylése felgyorsul.

A tanár feladata lesz a gyermekekben, tanítványaiban kifejleszteni azokat az emberi tulajdonságokat - megértés, türelem, segítőkészség -, amelyek gyakorlását sokszor nem tapasztalják a családban, környezetükben a tanulók.

De a pedagógus feladata a tanítványokon keresztül vagy közvetlenül, a szülők nevelése is.

Az a pedagógus tud ezeknek a feladatoknak eleget tenni, aki jó megfigyelőképességgel, megfelelő közlőképességgel, szervezői képességgel rendelkezik, megértő és segítőkész - e tulajdonságok birtokában megtalálja azokat a lehetőségeket, amelyekben a társadalom kisebb, nagyobb közösségének mindennapi életét, egy-egy hétköznapiját, ünnep-

napját tartalmassá teheti, formálhatja.

Kivánatos lenne, hogy a pedagógus pályára csak azok kerüljenek, akik munkájukkal teljesen tudnak azonosulni, a munkát hivatásuknak, szenvedélyüknek érzik.

A jövő pedagógusainak "formálását" közvetlen példamutatással, már az általános iskolában el kell kezdeni.

"A társadalomban egyetlen hivatás, szakma, foglalkozás dolgozói nincsenek abban a helyzetben, mint a pedagógusok, hogy saját utánpótlásukat olyan hosszú idő alatt választhatnák ki munkahelyi környezetükből és egyben nevelhetnék is jövőendő feladatuk általános és speciális követelményeire, mint a pedagógusok." /30/

Főiskolai oktató-nevelő munkánkban nekünk, főiskolai oktatóknak is szocialista hivatástudattal kell hallgatóink újra fogékony, változásokra érzékeny személyiségét gazdagítani.

3. A TÁRSADALMI AKTIVITÁS FOKOZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

A felmérésben résztvevő pedagógusok többsége elismeri a társadalmi-közéleti munka jelentőségét, szükségességét abban az esetben is, ha pillanatnyi helyzete nem teszi lehetővé az aktív részvételt. E dolgozatban a leveleikből idézett sorok feltárják azokat a problémákat is, amelyek megoldása aktivitásuk fokozását segíthetné elő.

Leveleikben azt is kifejezésre juttatják, hogy a pedagógus társadalmi-közéleti tevékenységének leginkább az iskolához, a tanítványokhoz kellene kapcsolódnia. Legjelentősebbnek a tanítványokkal együtt végzett társadalmi munkát tekintik, mert ez egyrészt sok lehetőséget ad a szocialista embertípus formálására, másrészt az iskolai közösség /tanuló csoport/ könnyen elérhető, szervezhető a pedagógus részéről.

3.1. A főiskolai oktató-nevelő munka tennivalói a hallgatók közéleti munkára nevelése területén

A pedagógus utánpótlás kiválasztása döntően a szak-
tárgyi felkészültség alapján történik. Jó lenne azonban, ha emellett a középiskolák realisabb jellemzései is elősegítenék a megfelelő egyének kiválasztását a főiskolai felvételi vizsgán. "A legtehetségesebb fiatalok közül kellene verbuválni a jövőbe induló nemzedék kiképzőit, a legjobbakat kellene megnyerni minden módon, az anyagi ösztönzés - ma már látjuk, nem szégyellnivaló - eszkö-

zeivel is. Saját jövőjén spórol az a társadalom, amely erre nem gondol." /31/

A főiskolára bekerült jelöltek elsődleges példaképe a főiskolai oktató. Az oktatók feladata, hogy a képzés folyamán a szaktárgyakon keresztül az élet felé irányítsa a hallgatók érdeklődését, megértesse az iskola helyét az egész társadalomban. "A pedagógusok intézményes nevelésében együtt kell jelentkeznie a szakmai-ideológiai a neveléstudományi és a társadalmi-pedagógiai gyakorlati feladatokra történő felkészítésnek." /32/

A tanárképző főiskolákon bevezetett oktatástechnológia, úttörővezetés, közoktatáspolitikai tárgyak oktatása a pedagógusjelöltek korszerűbb felkészítését kívánják biztosítani.

Kivánatos lenne, hogy a hallgatók "az elméleti ismeretekre építve, tapasztalt népművelők segítségével funkciójuk ellátása közben ismerjék meg az egyes közművelődési intézményeket, az intézmények egymáshoz és az oktatási intézményekhez való viszonyát, a településben betöltött szerepét." Szakterületükön önálló közművelődési feladatot oldjanak meg! /33/

Az egyes tankörök csoportvezető tanárainak meg kellene keresni az olyan társadalmi munkaterületet, ahol - lehetőségükhöz mérten - tanítványaikkal együtt, azok önállóságát biztosítva, tevékenykednek! Az együtt végzett munka során tudatosan készítenék fel a tanárjelölteket a társa-

dalmi-közéleti feladatok, megbízatások ellátására. A csoportvezető tanárok ezirányú munkáját a szaktárgyi feladatokkal azonos rangra kellene emelni!

A KISZ részéről az egyéni feladatvállalásokhoz összeállított javaslatokról minden főiskolai hallgatót megfelelően tájékoztatni kell! Kivánatos lenne, hogy az egyes munkaterületeknek aktiv, tanár felelőse is legyen! Minden vállalt illetve elvégzett munkát megfelelő szinten értékelni kell!

A következő munkaterületek széles lehetőséget biztosítanak ahhoz, hogy a tanárjelöltek saját érdeklődési körüknek és személyi adottságuknak megfelelő feladatot választhassanak.

Egyéni feladatvállaláshoz javaslat a főiskolai KISZ részéről /1976/77-ben/.

Agit.-prop. munka területén

TIT-ben való részvétel, propagandista munka, politikai vetélkedő szervezése.

Uttörő munka: szakkör vezetése, raj patronálása, vetélkedők szervezése, ifivezetői munka.

Kollégiumban, Vöröskeresztben, Szakszervezetben prop.m.

Tanulmányi munka területén

Felvételi előkészítő bizottság munkájában való részvétel

Tudományos diákköri tevékenység

Szakkollégiumi tevékenység

Kulturális munka területén

KISZ klubban megbízatás

Öntevékeny művészeti együttesben, szakkörben való
részvétel.

Nevelőotthon, szakmunkásképző intézetek patronálása.

Alapszervezeti kulturális rendezvényeken végzendő
munka.

Gyárak, vállalatok klubjainak patronálása.

Sportmunka területén

Házibajnokságok szervezése

MHSZ munkájába való bekapcsolódás

Általános iskolai sport foglalkozások

Rohanó, fejlődő világunkban a követelmények a pedagógussal szemben társadalmi, ideológiai, szakmai általános műveltség szempontjából egyaránt soha nem tapasztalt sokoldalúságot követelnek. De a pedagógus nemcsak tudásával, hozzáértésével, szakértelmével nevel, hanem meggyőződése, aktivitása is hatással van egész környezetére.

Ahogy Ágoston György professzor írja:

"Meggyőződést csak meggyőződés tud kiváltani,
szenvedélyt csak szenvedély tud lánggra lobbantani,
kommunista ifjúságot csak kommunista lelkiületű
pedagógusok tudnak nevelni." /34/

B E F E J E Z É S

Vizsgálatunk többszemponútú szociológiai felmérés volt, amely a pedagógusokkal kapcsolatos társadalmi elvárások gyakorlati megvalósulásának lehetőségeit elemzi.

"A mai hazai szociológia - egynéhány kivételtől eltekintve - alapjaiban marxista törekvésű." "A szocializmust építő társadalomban egyenesen elvi és egyben gyakorlati szükségesség." "Konkrét társadalmi tényekre irányul - elkerülhetetlenül kritikai is." De célja nem a társadalomkritika, hanem a valóság feltárása.

Nem a társadalomnak, társadalmi rendszernek kell a kritikára válaszolni, hanem azoknak a szerveknek, amelyeknek egy-egy területen felelősséget kell vállalni azért a munkáért, amelyet éppen a szociológia elemzett /35/.

I R O D A L O M

1. Dr. Ágoston György: A pedagógiai alapfogalmak és a nevelési célrendszer.
Akadémiai Kiadó, Budapest 1976.
2. Váci Mihály: Észrevétlen forradalmár. - A zseze madár.
Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest 1964.
70. 1.
3. A hallgatók mozgalmi, társadalmi, közéleti tevékenysége a pedagógusképző intézményekben.
Művelődésügyi Minisztérium Pedagógusképző Osztály kiadványa. Budapest 1974. 1-5. 1.
4. Váradi Károly: Egyetemisták és főiskolások a közművelődésért.
Felsőoktatási Szemle 1976. 2. 81-84. 1.
5. Kelendi Gyuláné: Iskola és közművelődés.
Módszertani Közlemények, 1976. 1. 47-48. 1.
6. Az 1968-72-ben végzett hallgatóink helytállása /II./
JATE Bölcsészettudományi Kar Szeged, 1974.
145. 1.
7. /6./ Dr. Nagy Antal, Sipos József, Simon Margit:
A főiskolai tanárjelöltek mozgalmi, társadalmi, közéleti aktivitásának biztosítása, ennek tartalma, módszerei, eredményei, a

passzivitás okai.

MMPO kiadványa Budapest, 1974. 84-107. 1.

8. Dr. Háy László, Szerecz Józsefné, Kürti Mária:

A kollégium szerepe és feladatai a közművelődésben.

Felsőoktatási Szemle, 1976. 2. 85-90. 1.

9. Dr. Zukovits Imre: Ifjúságunk tudatformálásának módjai és lehetőségei.

Felsőoktatási Szemle, 1976. 4. 227-230. 1.

10. Dr. Zukovits Imre: Az étellel való kapcsolat megvalósítása az iskolai oktatásban.

Módszertani Közlemények, 1972. 2. 81-87. 1.

11. Takács Lajosné: Az úttörővezető-képzés helyzete a tanárképző főiskolákon és a tanítóképző intézetekben.

Pedagógusképzés, 1974. 2. 16-33. 1.

12. Dr. Perge Imre: Hallgatóink tanulmányi, társadalmi és egyéb tevékenységének értékelése.

Pedagógusképzés, 1974. 1. 67-81. 1.

13. A Győri Tanítóképző Intézet Tanácsának és KISZ-bizottságának együttes előterjesztése az Intézeti Tanács 1973. január 26-i ülésére.

MMPO kiadványa Budapest 1974. 71-83. 1.

14. Dr. Ágoston György: Pedagógia I. 101. 1.

Tankönyvkiadó, Budapest 1965.

15. Tóth Lajos: A pedagógusok közéleti tevékenysége.

Pártélet 1976. 6. szám

16. Sárdi Lajos: A pedagógus hivatásra nevelés helyzete és feladatai.
Felsőoktatási Szemle, 1976. 10. 577-582. 1.
17. Dr. Gál Györgyné: Fiatal pedagógusok társadalmi helytállása.
Felsőoktatási Szemle, 1976. júl.-aug.
405-408. 1.
18. Várhegyi György: Mennyit és mit dolgoznak a pedagógusok?
Valóság, 1972. 12. szám 73. 1.
19. Dr. Gál Györgyné: Fiatal pedagógusok társadalmi helytállása.
Felsőoktatási Szemle, 1976. júl.-aug.
406. 1.
20. Dr. Kornidesz Mihály: Az oktatás és nevelés korszerűsítését az egész társadalom figyelemmel kíséri.
Köznevelés, 1976. 10. szám 3-6. 1.
21. Statisztikai Évkönyv 1976.
22. Falusné Szikra Katalin: Női oktatók az egyetemen.
Felsőoktatási Szemle, 1976. 7-8. szám
433-439. 1.
23. Ferge Zsuzsa: A pedagógusok képe az iskola társadalmi szerepéről.
Valóság, 1973. 2. szám 18-31. 1.
24. Dr. Gál Györgyné: Fiatal pedagógusok társadalmi helytállása.
Felsőoktatási Szemle, 1976. júl.-aug. 405-408.1.

25. Tóth Lajos: A falusi pedagógusok közéleti tevékenysége.
Pártélet, 1976. 6. szám
26. Papp Péter: A termelés és ismeretterjesztés kapcsolata.
Valóság, 1972. 10. 80. 1.
27. Marx György: Jövők az univerzum.
Magvető, Budapest 1969. 299-300. 1.
28. Kelemen László: A pedagógiai pszichológia alapkérdései.
Tankönyvkiadó, Budapest 1970. 95-97. 1.
29. Roger Gall i.m. 155. 1. /lásd 30.számú irodalom/
30. Dr. Konecz János: A pedagógus a változó világban.
Csongrád megyei Művelődési Szemle 1971/72.
Szeged, 1973. 127-156. 1.
31. Marx György: Jövők az univerzum.
Magvető, Budapest 1969. 299-300. 1.
32. Dr. Konecz János: A pedagógus a változó világban.
Csongrád megyei Művelődési Szemle 1971/72.
Szeged, 1973. 127-156. 1.
33. Horváth Margit: A közművelődési gyakorlatok problémái.
Felsőoktatási Szemle, 1976. 7-8. szám
440-444. 1.
34. Dr. Ágoston György: Pedagógia I. 177. 1.
Tankönyvkiadó, Budapest 1965.
35. Szabó Imre: A szociológia ma - egy kívülálló szemével.
Valóság, 1973. 4. szám 27-31. 1.

A felmérés kérdőíve

Kedves Kartársnő, Kartárs!

Tanszékünk szeretné megismerni az elmúlt 13 évben végzett hallgatóink társadalmi-közéleti tevékenységét és azokat a körülményeket, amelyek ilyen irányú munkájukat befolyásolják.

Arra kérem, hogy a mellékelt kérdőívet őszintén, jól átgondolva és az alábbi eligazítás szerint kitöltve, néhány nap múlva szíveskedjék tanszékünkre visszajuttatni.

Fáradozását, segítségét előre is köszönöm.
Oktató-nevelő munkájához erőt, egészséget és sok sikert kíván/ok/

a Kémiai Tanszék és Dr. Berecz Árpádné
főisk.tanársegéd

A kérdőív kitöltése:

- 1./ Ha a feltett kérdésre a válasz, szavakkal megadott, huzza alá a megfelelő szót vagy szavakat;
- 2./ Ha a kérdésre nem szóval kell válaszolni, a feleletet a megfelelő sor és oszlop metszéspontjában + - el jelölje.
- 3./ A név rovatába a kérdőív kitöltése után döntse el, hogy beírja-e nevét.

I.

Személyi adatok

1. Neme: nő, férfi

Név /leánykori név is/ :

2. Születési hely és év:

3. Főiskolai tanulmányait melyik évben kezdte:

végezte:

4. Testvéreinek száma: nincs, egy, több

5. Családi állapota: házas, elvált, özvegy, hajadon, nőtlen.

6. Hány gyermeke van: nincs, egy, kettő, három, több.

1. Tanulmányait hol végezte?

Ált. iskola: külterület, község, város

Középiskola: község, város

2. Tanulmányai alatt hol lakott?

szülőnél kollégiumban rokonnál albérletben

Ált.iskola

Középiszkola

Fóiskola

3. Jelenleg hol lakik: saját lakásban

szolgálati lakásban

szülőknél

alberle tben

rokonnál

4. Lakása hol van: külterület, község, város

5. Munkahelye hol van: külterület, község, város

6. Lakhelyén dolgozik-e: igen, nem

III.

Tanulmányi munka

1. Szaktárgyai: kémia, matematika, műszaki, fizika, biológia,
ének, rajz, testnevelés

2. Tanulmányi átlageredménye:

----- elégleges közepes ----- jó ----- jeles

Középiskola IV.o.2.félév

_____ érettségi

Főiskola III.évf.2.félév

IV. évf. 2. félév

oklevél

3. Főiskolai tanulmányainak befejezése után milyen szervezett továbbképzésben vett részt: marxista egyetem
egyetemi továbbtanulás /szaktárgyi/
nyelvtanfolyam
nyári akadémia
nyári egyetem
egyéb

IV.

Munkaviszonyaira vonatkozó adatok

1. Dolgozott-e az érettségi után: igen, nem
2. A főiskolai tanulmányok befejezése után hol dolgozott és milyen beosztásban? /amelyik évben nem dolgozott, ott ennek indokát jegyezze be/

Végzés utáni	Pedagógus munkakörben	Nem pedagógus munka-
	<u>beosztása</u>	<u>körben beosztása</u>
<u>első évben</u>		
<u>második évben</u>		
<u>harmadik</u> "		
<u>negyedik</u> "		
<u>ötödik</u> "		
<u>hatodik</u> "		
<u>hetedik</u> "		
<u>nyolcadik</u> "		
<u>kilencedik</u> "		
<u>tizedik</u> "		
<u>tizenegyedik</u> "		
<u>tizenkettedik</u> "		
<u>tizenharmadik</u> "		

3. Változtatott-e munkahelyet: igen, nem
Ha igen, akkor ezt az előző táblázat megfelelő helyén +-el jelölje.

V.

Szülőkre, házastársra vonatkozó adatok

1. Apja legmagasabb iskolai végzettsége: ált. iskola, szakmunkásképző, középisk., főiskola
fizikai dolgozó-e: igen, nem
milyen közéleti megbízatása volt:
2. Anyja állt-e munkaviszonyban: igen, nem
milyen közéleti megbízatása volt:
3. Házastársának legmagasabb iskolai végzettsége:
fizikai dolgozó-e: igen, nem
milyen közéleti munkát végez:

VI.

Közéleti tevékenység

- A./Középiskolai tanulmányai alatt: milyen, legalább 1 hónapig tartó megbízatása, funkciója volt?

-----	<u>Intézetben belül</u>	-----	<u>Intézetben kívül</u>	-----
<u>Politikai</u>	-----	-----	-----	-----
<u>szakmai</u>	-----	-----	-----	-----
<u>kulturális</u>	-----	-----	-----	-----
<u>egyéb</u>	-----	-----	-----	-----

- B./Főiskolai tanulmányai alatt:

1. Milyen tömegszervezetnek volt tagja: KISZ, Párt, Vöröskereszt, Szakszervezet, Sportkör, egyéb, mégpedig:
2. Milyen, legalább 1 hónapnál hosszabb ideig tartó megbízatása, funkciója volt?

<u>Politikai</u>	<u>Szakmai</u>	<u>Egyéb</u>
/pl. KISZ titkár, uttörővezető/	/pl. diákköri, árvaházi/	/pl. tanulmányi csop. vez./
I. évf.	-----	-----
II. évf.	-----	-----
III. évf.	-----	-----
IV. évf.	-----	-----

3. Jelölje a megfelelő betűjellel vagy betűjelekkel, hogy társadalmi, közéleti munkáját /alkalomszerűt is!/
milyen indítékokból végezte: megbízták /A/

maga kereste a munkalehetőséget /B/
szívesen foglalkozott vele /C/
nem akarta visszautasítani /D/
kötelességérzetből /E/

<u>Tevékenység</u>	<u>Betűjelek</u>
Politikai	
Szakmai	
Kulturális	
E g y é b mégpedig	

4. Kapott-e elismerést munkájáért: rendszeresen
alkalmanként
nem

5. Hol szerzett élményeket keltették fel vagy fokozták érdeklődését a /főiskolai tanulmányok alatti és későbbi/ társadalmi-közéleti munkák végzése iránt:

szaktárgyak elméleti és gyakorlati foglalkozásai
marxista tárgyak foglalkozásai
pedagógiai " "
pszichológiai " "
tanítási gyakorlatok
iskolán kívüli foglalkozások gyerekekkel /esetleg felnőttekkel/
kollégiumi közösségi élet
KISZ funkcionáriusok példája
az oktatók személyes példamutatása /pl. közéleti munkája/
főiskolai politikai rendezvények /pl. szabad pártnap/
főiskolai kulturális rendezvények /pl. vetélkedő/
szaktanszékek rendezvényei /pl. szakest/
vezetőképző táborok /pl. uttörő/
tanulmányi kirándulás
tudományos diákkör
egyéb, mégpedig:

C./ A FŐISKOLAI TANULMÁNYOK BEFEJEZÉSE UTÁN

1. Fő foglalkozásu munkakörben munkája elvégzéséhez átlagban heti hány óra szükséges?óra
 2. Milyen tömegszervezet tagja : Párt, KISZ, Szakszervezet, Vöröskereszt, sportkör, egyéb, mégpedig:
 3. Társadalmi-közéleti munkát: jelenleg végez
1976 előtt végezett
nem végez
 4. Ha végzett vagy jelenleg végez társadalmi-közéleti munkát
hol végzett /A-val jelölje/ jelenleg hová végez /B-vel jelölje/:
	Iskolában	Iskolán kívül	munkája tartalma
Párt, KISZ, Utőrő	-----	-----	-----
Szakszervezet	-----	-----	-----
Könyvtár	-----	-----	-----
ifjúsági klub	-----	-----	-----
MUZEUM	-----	-----	-----
tanács	-----	-----	-----
közművelődési irányító poszt	-----	-----	-----
tömegkommunikáció	-----	-----	-----
üzem, gyár	-----	-----	-----
művelődési ház /kulturotthon/	-----	-----	-----
egyéb	-----	-----	-----
mégpedig	-----	-----	-----
5. Társadalmi-közéleti tevékenysége: alkalomszerű
állandó jellegű

6. Társadalmi funkciója: nincs

állami

Párt

szakszervezet

KISZ

egyéb, mégpedig:

7. Közéleti munkájának vállalását és végzésének intenzitását
hogyan befolyásolták /A-jellel jelölje/, ill. befolyásol-
ják /B-jellel jelölje/ felettesei és más közéleti vezetők:

serkentették:

kényszerítették:

gátolták:

nem befolyásolták:

8. Kapott-e ill. kap-e tevékenységéhez: erkölcsi támogatást:igen

nem

anyagi

"

:igen

nem

9. Kapott-e erkölcsi, anyagi elismerést? /a megfelelő szót

huzza alá!/
.

10. Származott-e valamilyen előny közéleti tevékenységéből:

előléptetés

fizetésemelés

egyéb, mégpedig:

11. Tanítványait belevonja-e közéleti tevékenységébe /pl.

táncsoporttal szerepel/ igen, nem.

Ha igen, havonta kb. hány személy?

" kb. hány órában

12. Jelenleg mennyi időt vesz igénybe közéleti munkája, heti

átlagban. óra

13. Miben látja közéleti munkájának eredményességét?

.
.
.

14. Soroljon fel olyan társadalmi-közéleti munkát munkahelye és lakhelye környezetében, amelyben ugyan nem vesz részt, de alkalma lenne tevékenykedni benne:

.....
.....
.....

15. Mi az oka, hogy nem vesz részt az Ön által felsorolt

munkákban? már sok társadalmi munkát végez

munkahelyi elfoglaltság

családi "

egészségi okok

felkérésre vár

nem érzi jelentőségét

személyi ellentét

rátermettség hiánya

egyéb, mégpedig:.....

16. Résztvesz-e mások által szervezett rendezvényekben:

rendszeresen

ritkán

nem

VII.

Véleménye a pedagógusok közéleti tevékenységéről?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

VIII.

Mennyi időt fordított a kérdőív kitöltésére?..... óra